

สมุดบันทึกการเรียนรู้

สาระ ความรู้พื้นฐาน

รหัสวิชา พท31001 รายวิชาภาษาไทย

รหัสประจำตัวนักศึกษา.....

ชื่อ-สกุล.....

ชื่อครูประจำกลุ่ม.....

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เขตคลองเตย

บทที่ 1 การฟัง การดู

เรื่องที่ 1 การเลือกสื่อในการฟังและดู

สังคมปัจจุบันช่องทางการนำเสนอข้อมูลให้ดูและฟังจะมีมากมาย ดังนั้นผู้เรียนควรรู้จักเลือก ที่จะดูและฟัง เมื่อได้รับรู้ข้อมูลแล้ว การรู้จักวิเคราะห์ วิวิจารณ์ เพื่อนำไปใช้ในทางสร้างสรรค์ เป็นสิ่งจำเป็นเพราะผลที่ตามมาจากการดูและฟังจะเป็นผลบวกหรือลบแก่สังคม ก็ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้นั้นคือผลดีจะเกิดแก่สังคมก็เมื่อผู้ดูและฟังนำผลที่ได้นั้นไปใช้อย่างสร้างสรรค์ หรือในปัจจุบันจะมีสำนวน ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายว่าคิดบวก

เมื่อรู้จักหลักในการฟังและดูแล้ว ควรจะรู้จักประเภทเพื่อแยกแยะในการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจสรุปประเภทการแยกแยะประเภทของสื่อในการนำไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

1. สื่อโฆษณา สื่อประเภทนี้ผู้ฟังต้องรู้จักมุ่งหมาย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อให้คล้อยตามอาจไม่สมเหตุผลผล ผู้ฟังต้องพิจารณาไตร่ตรองก่อนซื้อหรือก่อนตัดสินใจ
2. สื่อเพื่อความบันเทิง เช่น เพลง, เรื่องเล่า ซึ่งอาจมีการแสดงประกอบด้วย เช่น นิทาน นิยายหรือสื่อประเภทละคร สื่อเหล่านี้ผู้รับสารต้องระมัดระวัง ใช้วิจารณญาณประกอบการตัดสินใจก่อนที่จะซื้อหรือทำตาม ปัจจุบันรายการโทรทัศน์จะมีการแนะนำว่าแต่ละรายการเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายใด เพราะเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดขาดความคิดในเชิงสร้างสรรค์แล้ว สื่อบันเทิงอาจส่งผลร้ายต่อสังคมได้ เช่น ผู้ดูเอาตัวอย่างการจี้, ปล้น, การข่มขืนกระทำชำเรา และแม้แต่การฆ่าตัวตาย โดยเอาอย่างจากละครที่ดู ก็เคยมีมาแล้ว
3. ข่าวสาร สื่อประเภทนี้ผู้รับสารต้องมีความพร้อมพอสมควร เพราะควรต้องรู้จักแหล่งข่าว ผู้นำเสนอข่าว การจับประเด็น ความมีเหตุมีผล รู้จักเปรียบเทียบเนื้อหาจากที่มาของข่าวหลายๆ แห่ง เป็นต้น
4. ปาฐกถา เนื้อหาประเภทนี้ผู้รับสารต้องฟังอย่างมีสมาธิเพื่อจับประเด็นสำคัญให้ได้ และก่อนตัดสินใจเชื่อหรือนำข้อมูลส่วนใดไปใช้ประโยชน์ต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นๆ อยู่บ้าง
5. สุนทรพจน์ สื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่จะไม่ยาว และมีใจความที่เข้าใจง่าย ชัดเจน แต่ผู้ฟังจะ ต้องรู้จักกลั่นกรองสิ่งที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

หลักการฟังและดูอย่างสร้างสรรค์

1. ต้องเข้าใจความหมาย หลักเบื้องต้นของการจับใจความของสารที่ฟังและดูนั้น ต้องเข้าใจความหมายของคำ สำนวนประโยคและข้อความที่บรรยายหรืออธิบาย
2. ต้องเข้าใจลักษณะของข้อความ ข้อความแต่ละข้อความต้องมีใจความสำคัญของเรื่องและใจความสำคัญของเรื่องจะอยู่ที่ประโยคสำคัญ ซึ่งเรียกว่า ประโยคใจความ ประโยคใจความจะปรากฏอยู่ในตอนใดตอนหนึ่งของข้อความ โดยปกติจะปรากฏอยู่ในตอนต้น ตอนกลาง และตอนท้าย หรืออยู่ตอนต้นและตอนท้ายของข้อความผู้รับสารต้องรู้จักสังเกต และเข้าใจการปรากฏของประโยคใจความในตอนต่างๆ ของข้อความ จึงจะช่วยให้จับใจความได้ดียิ่งขึ้น
3. ต้องเข้าใจในลักษณะประโยคใจความ ประโยคใจความ คือข้อความที่เป็นความคิดหลัก ซึ่งมักจะมีเนื้อหาตรงกับหัวข้อเรื่อง เช่น เรื่อง “สุนัข” ความคิดหลักคือ สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่รักเจ้าของ แต่การฟังเรื่องราวจากการพูดบางที่ไม่มีหัวข้อ แต่จะพูดตามลำดับของเนื้อหา ดังนั้นการจับใจ ความสำคัญต้องฟังให้ตลอดเรื่องแล้วจับใจความว่า พูดถึงเรื่องอะไร คือจับประเด็นหัวข้อเรื่อง และเรื่องเป็นอย่างไรคือสาระสำคัญหรือใจความสำคัญของเรื่องนั่นเอง
4. ต้องรู้จักประเภทของสาร สารที่ฟังและดูมีหลายประเภท ต้องรู้จักและแยกประเภทสรุปของสารได้ว่า เป็นสารประเภทข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นหรือเป็นคำทักทายปราศรัย ข่าว ละคร สารคดี จะได้ประเด็นหรือใจความสำคัญได้ง่าย
5. ต้องตีความในสารได้ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะส่งสารต่างๆ กับบางคนต้องการให้ความรู้ บางคนต้องการโน้มน้าวใจ และบางคนอาจจะต้องการส่งสารเพื่อสื่อ ความหมายอื่นๆ ผู้ฟังและดูต้องจับเจตนาให้ได้ เพื่อจะได้จับสารและใจความสำคัญได้
6. ตั้งใจฟังและดูให้ตลอดเรื่อง พยายามทำความเข้าใจให้ตลอดเรื่อง ยิ่งเรื่องยาวสลบ ซับซ้อนยิ่งต้องตั้งใจเป็นพิเศษและพยายามจับประเด็นหัวข้อเรื่อง กริยาอาการ ภาพและเครื่องหมายอื่นๆ ด้วยความตั้งใจ
7. สรุปใจความสำคัญ ขั้นสุดท้ายของการฟังและดูเพื่อจับใจความสำคัญก็คือสรุปให้ได้ว่า เรื่องอะไร ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรและทำไม หรือบางเรื่องอาจจะสรุปได้ไม่ครบทั้งหมดทั้งนี้ ย่อมขึ้นกับสารที่ฟังจะมีใจความสำคัญครบถ้วนมากน้อยเพียงใด

วิจารณ์ญาณในการฟังและดู

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของ วิจารณ์ญาณไว้ว่าปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง คำนี้มาจากคำว่า วิจารณ์ ซึ่งแปลว่า การคิดใคร่ครวญโดยใช้เหตุผลและ คำว่าญาณ ซึ่งแปลว่าปัญญาหรือ ความรู้ในขั้นสูง

วิจารณ์ญาณในการฟังและดู คือการรับสารให้เข้าใจเนื้อหาสาระโดยอาศัยความรู้ ความคิด เหตุผล และประสบการณ์ประกอบการใช้ปัญญาคิดใคร่ครวญแล้วสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมการฟังและดูให้เกิดวิจารณ์ญาณนั้นมีขั้นตอนในการพัฒนาเป็นลำดับบางที่ก็อาจเป็นไปอย่างรวดเร็ว บางที่ก็ต้องอาศัยเวลา ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ของบุคคลและ ความยุ่งยากซับซ้อนของเรื่องหรือสารที่ฟัง

1. ฟังและดูให้เข้าใจเรื่อง เมื่อฟังเรื่องใดก็ตามผู้ฟังจะต้องตั้งใจฟังเรื่องนั้นให้เข้าใจตลอดเรื่อง ให้รู้ว่าเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร มีสาระสำคัญอะไรบ้าง พยายามทำความเข้าใจรายละเอียดทั้งหมด
2. วิเคราะห์เรื่อง จะต้องพิจารณาว่าเป็นเรื่องประเภทใด เป็นข่าว บทความ เรื่องสั้น นิทาน นิยาย บทสนทนา สารคดี ละคร และเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง เป็นเรื่องจริงหรือแต่งขึ้น ต้องวิเคราะห์ลักษณะของตัวละคร และกลวิธีในการเสนอสารของผู้ส่งสารให้เข้าใจ
3. วินิจฉัยเรื่อง คือการพิจารณาเรื่องที่ฟังว่าเป็นข้อเท็จจริง ความรู้สึกความคิดเห็น และ ผู้ส่งสารหรือผู้พูดผู้แสดงมีเจตนาอย่างไร ในการพูดการแสดง อาจจะมีเจตนาที่จะโน้มน้าวใจหรือแสดงความคิดเห็น เป็นเรื่องที่มีเหตุมีผล มีหลักฐานน่าเชื่อถือหรือไม่และมีคุณค่า มีประโยชน์เพียงใด

สารที่ให้ความรู้

สารที่ให้ความรู้บางครั้งก็เข้าใจง่าย แต่บางครั้งที่เป็นเรื่องสลับซับซ้อนก็จะเข้าใจยาก ต้องใช้ การวินิจฉัยวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับเรื่องที่เข้าใจง่ายหรือเข้าใจยาก ผู้รับมีพื้นฐานในเรื่องที่ฟังเพียงใด ถ้าเป็นข่าวหรือบทความเกี่ยวกับเกษตรกรรมผู้มีโอกาสพิเศษย่อมเข้าใจง่าย ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจนักธุรกิจก็จะเข้าใจง่ายกว่าผู้มีโอกาสพิเศษ และผู้พูดหรือผู้ส่งสารก็มีส่วนสำคัญ ถ้ามีความรู้ในเรื่องนั้นเป็นอย่างดีวิธีพูดนำเสนอผู้ฟังก็จะเข้าใจได้ง่าย

ข้อแนะนำในการฟังและดูที่ให้ความรู้โดยใช้วิจารณ์ญาณมีดังนี้

1. เมื่อได้รับสารที่ให้ความรู้เรื่องใดต้องพิจารณาว่าเรื่องนั้นมีคุณค่าหรือมีประโยชน์ควรแก่การใช้วิจารณ์ญาณมากน้อยเพียงใด
2. ถ้าเรื่องที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ สารคดี ข่าว หรือความรู้เรื่องใดก็ตามต้องฟังด้วยความตั้งใจประเด็นสำคัญให้ได้ ต้องตีความหรือวินิจฉัยพิจารณาว่า ผู้ส่งสารต้องการส่งสารถึงผู้รับคืออะไร และตรวจสอบหรือเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ที่ฟังร่วมกันมาว่าพิจารณาได้ตรงกันหรือไม่อย่างไร หากเห็นว่าการฟังและดูของเราต่างจากเพื่อน ด้อยกว่าเพื่อน จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้การฟังพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพต่อไป
3. พิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น เจตคติของผู้พูดหรือแสดงที่มีต่อเรื่องที่พูดหรือแสดงและฝึกพิจารณาตัดสินใจว่าสารที่ฟังและดูนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ และเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด
4. ขณะที่ฟังควรบันทึกสาระสำคัญของเรื่อง ตลอดทั้งประเด็นการอภิปรายไว้เพื่อนำไปใช้
5. ประเมินสารที่ให้ความรู้ว่ามีคุณค่าและประโยชน์มากน้อยเพียงใด มีแง่คิดอะไรบ้าง และผู้ส่งสารมีกลวิธีในการถ่ายทอดที่ที่น่าสนใจอย่างไร
6. นำข้อคิด ความรู้และกลวิธีต่างๆ ที่ได้จากการฟังไปใช้ ในการดำเนินชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม

สารที่โน้มน้าวใจ

สารที่โน้มน้าวใจเป็นสารที่เราพบเห็นประจำจากสื่อมวลชน จากการบอกเล่าจากปากหนึ่งไปสู่ปากหนึ่ง ซึ่งผู้ส่งสารอาจจะมีจุดมุ่งหมายหลายอย่างทั้งที่ดี และไม่ดี มีประโยชน์หรือให้โทษ จุดมุ่งหมายที่ให้ประโยชน์ก็คือ โน้มน้าวใจให้รักชาติบ้านเมือง ให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด ให้รักษาสีเสื้อแดง ให้รักษาสถาบันสมมติและประเพณีแต่สิ่งที่ดีงาม ในทางตรงข้ามผู้ส่งสารอาจจะจุดมุ่งหมายให้เกิดความเสียหาย มุ่งหมายที่จะโฆษณาชวนเชื่อหรือปลุกปั่น ยุยงให้เกิดการแตกแยก ดังนั้นจึงต้องมีวิจารณ์ญาณ คิดพิจารณาให้ตีว่าสารนั้นเป็นไปในทางใด

การใช้วิจารณ์ญาณสารที่โน้มน้าวใจ ควรปฏิบัติดังนี้

1. สารนั้นเรียกร้องความสนใจมากน้อยเพียงใด หรือสร้างความเชื่อถือของผู้พูดมากน้อย เพียงใด
2. สารที่นำมาเสนอนั้น สนองความต้องการพื้นฐานของผู้ฟังและดูอย่างไรทำให้เกิดความปรารถนาหรือความว่าวุ่นขึ้นในใจมากน้อยเพียงใด

3. สารได้เสนอแนวทางที่สนองความต้องการของผู้ฟังและดูหรือมีสิ่งใดแสดงความคิดเห็นว่าหากผู้ฟังและดูยอมรับข้อเสนอแล้วจะได้รับประโยชน์อะไร
4. สารที่นำมาเสนอนั้นเข้าใจให้เชื่อถือเกี่ยวกับสิ่งใด และต้องการให้คิดหรือปฏิบัติอย่างไร ต่อไป
5. ภาษาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจนั้นมีลักษณะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์อย่างไรบ้าง

สารที่จรรโลงใจ

ความจรรโลงใจ อาจได้จากเพลง ละคร ภาพยนตร์ คำประพันธ์ สุนทรพจน์ บทความบางชนิดคำปราศรัย พระธรรมเทศนา โอวาท ฯลฯ เมื่อได้รับสารดังกล่าวแล้วจะเกิดความรู้สึกสบายใจ สุขใจ คลายเครียด เกิดจินตนาการ มองเห็นภาพและเกิดความซาบซึ้ง สารจรรโลงใจจะช่วยยกระดับจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้นประณีตขึ้น ในการฝึกให้มีวิจารณ์ญาณในสารประเภทนี้ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ฟังและดูด้วยความตั้งใจ แต่ไม่เคร่งเครียด ทำให้ใจให้สบาย
2. ทำความเข้าใจในเนื้อหาที่สำคัญ ใช้จินตนาการไปตามจุดประสงค์ของสารนั้น
3. ต้องพิจารณาว่าสิ่งที่ฟังและดูให้ความจรรโลงในด้านใด อย่างไรและมากน้อยเพียงใด หากเรื่องนั้นต้องอาศัยเหตุผล ต้องพิจารณาว่าสมเหตุสมผลหรือไม่
4. พิจารณาภาษาและการแสดง เหมาะสมกับรูปแบบเนื้อหาและผู้รับสารหรือไม่เพียงใด

เรื่องที่ 2 การวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่ฟังและดู

ความหมายของการวิเคราะห์ การวินิจฉัยและการวิจารณ์

การวิเคราะห์ หมายถึง การที่ผู้ฟังและผู้ดูรับสารแล้วพิจารณาองค์ประกอบออกเป็นส่วนๆ นำมาแยกประเภท ลักษณะ สารสำคัญ ของสาร กลวิธีการเสนอและเจตนาของผู้ส่งสาร

การวินิจฉัย หมายถึง การพิจารณาสารด้วยความเอาใจใส่ ฟังและดูอย่างไตร่ตรองพิจารณา หาเหตุผลแยกแยะข้อดีข้อเสีย คุณค่าของสาร ดีความหมายและพิจารณาสำนวน ภาษา ตลอดจนน้ำเสียงและการแสดงของผู้ส่งสาร พยายามทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริง เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของผู้วินิจฉัย

การวิจารณ์ หมายถึง การพิจารณาเทคนิคหรือกลวิธีที่แสดงออกมานั้น ให้เห็นว่า น่าคิด น่าสนใจ น่าติดตาม มีชั้นเชิงยกย่อนหรือตรงไปตรงมา องค์ประกอบใดมีคุณค่าน่าชมเชย

องค์ประกอบใดน่าท้วงติงหรือบกพร่องอย่างไร การวิจารณ์สิ่งใดก็ตามจึงต้องใช้ความรู้มีเหตุมีผล มีหลักเกณฑ์และมี ความรอบคอบด้วย

ตามปกติแล้ว เมื่อจะวิจารณ์สิ่งใด จะต้องผ่านขั้นตอนและกระบวนการของการวิเคราะห์สารวินิจฉัยสาร และประเมินค่าสาร ให้ชัดเจนเสียก่อนแล้ว จึงวิจารณ์แสดงความคิดเห็น ออกมาอย่างมีเหตุมีผลให้ น่าคิด น่าฟังและเป็นคำวิจารณ์ที่เชื่อถือได้

การวิจารณ์ ที่รับฟังมาก็เช่นเดียวกัน ต้องผ่านการวิเคราะห์ วินิจฉัย และประเมินค่าสารนั้นมาก่อนและการวิจารณ์แสดงความคิดเห็นที่จะทำได้อย่างมีเหตุมีผลน่าเชื่อถือ นั้น ผู้รับสารจะต้องรู้หลักเกณฑ์การวิจารณ์แสดงความคิดเห็นตามชนิดของสาร เพราะสารแต่ละชนิดย่อมมีองค์ประกอบเฉพาะตัว เช่น ถ้าเป็นข่าวต้องพิจารณาความถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ถ้าเป็นละครจะดูความสมจริง และพิจารณาโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร ภาษาที่ใช้ บทบาทการแสดง ฯลฯ นอกจากรู้หลักเกณฑ์แล้วจะต้องอาศัยการฝึกฝนบ่อยๆ และอ่านตัวอย่างงานวิจารณ์ของผู้คนที่เชี่ยวชาญให้มาก ก็จะช่วยให้การวิจารณ์ดีมีเหตุผลและน่าเชื่อถือ

หลักการวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นสารประเภทต่างๆ

สารที่ได้รับจากการฟังมีมากมาย แต่ที่ได้รับเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ได้แก่

1. ข่าวและสารประชาสัมพันธ์
2. ละคร
3. การสนทนา คำสัมภาษณ์บุคคล
4. คำปราศรัย คำบรรยาย คำกล่าวอภิปราย คำให้โอวาท
5. งานประพันธ์ร้อยกรองประเภทต่างๆ

หลักเกณฑ์การวิจารณ์สารที่ได้รับตามชนิดของสาร

1. ข่าวและสารประชาสัมพันธ์ สารประเภทนี้ผู้รับสารจะได้รับจากวิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งจะเสนอ ข่าวจากหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของภาครัฐและเอกชน รูปแบบของการเสนอข่าวโดยทั่วไปจะประกอบ ด้วย หัวข้อข่าว เนื้อและสรุปข่าว โดยจะเริ่มต้นด้วย หัวข้อข่าวที่สำคัญแล้ว

ถึงจะเสนอรายละเอียดของข่าวและตอนท้ายก่อนจบ จะสรุปข่าว หรือบางครั้งจะเสนอลักษณะการสรุปข่าวประจำสัปดาห์เป็นรายการหนึ่ง โดยเฉพาะ ส่วนสารประชาสัมพันธ์อาจมีรูปแบบที่แปลกออกไปหลายรูปแบบ เช่น เสนอสาระในรูปแบบของข่าว ประกาศแจ้งความหรือโฆษณาแบบต่างๆ ในการวิจารณ์ ควรพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1.1 แหล่งข่าวที่มาของข่าวและสารประชาสัมพันธ์ ผู้วิจารณ์จะต้องดูว่าแหล่งของข่าวหรือสารประชาสัมพันธ์นั้นมาจากไหนจากหน่วยงานใด เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนหน่วยงานหรือสถาบันนั้นน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

1.2 เนื้อหาของข่าวและสารประชาสัมพันธ์ ผู้รับสารต้องพิจารณาว่า สารนั้นมีเนื้อหา สมบูรณ์หรือไม่ คือเมื่อถามด้วยคำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรแล้วผู้ฟังสามารถหาคำตอบได้ครบถ้วน และสามารถสรุปสาระสำคัญได้ด้วย

1.3 พิจารณาบททวนว่าเนื้อหาของข่าวและสารประชาสัมพันธ์ที่น่าเสนอเป็นความจริงทั้งหมด หรือมีการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้ส่งสารแทรกมาด้วย

1.4 พิจารณาภาษาที่ใช้ทั้งความถูกต้องของการใช้ภาษา ศิลปะภาษาและด้านวรรณศิลป์

2. ละคร ภาพยนตร์ สารประเภทละครจะฟังได้จากละครวิทยุ และโทรทัศน์เสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนละครเวทีนั้นมีโอกาสได้ดูได้ฟังน้อยมาก ซึ่งหลักการวิจารณ์ละครมีแนวทางดังนี้

2.1 ดูความสมจริงของผู้แสดงตามบทบาทที่ได้รับว่าใช้น้ำเสียงสมจริงตามอารมณ์ ความรู้สึก ของตัวละครนั้นๆ มากน้อยเพียงใด

2.2 พิจารณาโครงเรื่อง แก่นของเรื่องว่า มีโครงเรื่องเป็นอย่างไร สรุปสาระสำคัญหรือแก่นของเรื่องให้ได้

2.3 ฉากและตัวละคร มีฉากเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เหมาะสมกับบรรยากาศ และตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะเด่นหรือให้อะไรกับผู้ฟัง

2.4 ภาษาที่ใช้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการใช้ภาษา ศิลปะภาษาและด้านวรรณศิลป์

3. การสนทนาและคำสัมภาษณ์บุคคล การสนทนาและคำสัมภาษณ์บุคคลในวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสารที่ได้ฟังกันเป็นประจำ ผู้ร่วมสนทนาและให้สัมภาษณ์ก็เป็นคนหลากหลายระดับและอาชีพ การสนทนาและ การวิเคราะห์มีหลักในการพิจารณา ดังนี้

3.1 การสนทนาในชีวิตประจำวัน

ก. การที่สนทนา มันเป็นเรื่องอะไรและมีสาระสำคัญว่าอย่างไร

ข. สาระสำคัญของการสนทนาที่สรุปได้เป็นความจริงและน่าเชื่อถือเพียงใด

ค. ผู้ร่วมสนทนามีความรู้และมีความสนใจในเรื่องที่สนทนา มากน้อยเพียงใด

ง. ภาษาที่ใช้ในการสนทนามีความถูกต้อง ตามหลักการใช้ภาษามีความเหมาะสมและสละสลวยทำให้เข้าใจเรื่องได้ชัดเจนเพียงใด ทั้งน้ำเสียงและลีลาการพูดแฝงเจตนาของผู้พูดและน่าฟังหรือไม่

3.2 คำสัมภาษณ์บุคคล

มีหลักเกณฑ์การพิจารณาและวิจารณ์ดังนี้

ก. ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สัมภาษณ์มากน้อยเพียงใด เพราะผู้สัมภาษณ์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่จะสัมภาษณ์เป็นอย่างดีจะสามารถได้สาระเนื้อเรื่องดีจึงต้องดูความเหมาะสมของผู้สัมภาษณ์กับเรื่องที่สัมภาษณ์ด้วย

ข. ผู้ให้การสัมภาษณ์เหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากวุฒิ ฐานะ หน้าที่ อาชีพและพิจารณาจากคำตอบที่ให้สัมภาษณ์ว่ามีเนื้อหาสาระและตอบได้ตรงประเด็นคำถามหรือไม่อย่างไร

ค. สาระของคำถามและคำตอบในแต่ละข้อตรงประเด็นหรือไม่ มีสาระเป็นประโยชน์ ต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

ง. ลักษณะของการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ทางวิชาการ หรือการสัมภาษณ์เพื่อความบันเทิง เพราะถ้าเป็นการสัมภาษณ์ทางวิชาการย่อมจะต้องใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาครบถ้วน แต่หากเป็นการสัมภาษณ์เพื่อความบันเทิงนั้นง่ายต่อการวิจารณ์ว่าดีหรือไม่ดี เพราะใช้สามัญสำนึกและประสบการณ์พิจารณา ก็เพียงพอแล้ว

จ. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายชัดเจน เหมาะสมเพียงใด ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์มีความจริงใจในการถามและการตอบมากน้อยเพียงใด

4. คำปราศรัย คำบรรยาย คำกล่าวอภิปราย คำให้โอวาท

4.1 คำปราศรัย

มีหลักเกณฑ์การพิจารณาและวิจารณ์ดังนี้

ก. สาระสำคัญเหมาะสมกับโอกาสที่ปราศรัยหรือไม่ โดยพิจารณาเนื้อหาสาระ เวลา และโอกาสว่าสอดคล้องเหมาะสมกันหรือไม่

ข. สาระสำคัญและความคิดเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังหรือไม่ ค. ผู้กล่าวปราศรัยใช้ภาษาได้ดีถูกต้อง เหมาะสมสละสลวย คมคายหรือไม่อย่างไร

4.2 คำบรรยาย

มีหลักเกณฑ์การพิจารณาและวิจารณ์ดังนี้

- ก. หัวข้อและเนื้อเรื่องเหมาะสมกับสถานการณ์และผู้ฟังมากน้อยเพียงใด
- ข. สาระสำคัญของเรื่องที่บรรยายมีประโยชน์ต่อผู้ฟังและสังคมมีสิ่งใดที่น่าจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
- ค. ผู้บรรยายมีความรู้และประสบการณ์ ในเรื่องที่บรรยายมากน้อยเพียงใด มีความน่าเชื่อถือหรือไม่
- ง. ภาษาที่ใช้ในการบรรยาย ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา เข้าใจง่ายชัดเจนหรือไม่

4.3 คำกล่าวอภิปราย

การอภิปรายเป็นวิธีการระดมความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งเราจะได้ ฟังกันเป็นประจำโดยเฉพาะจากรายการโทรทัศน์ การวิเคราะห์วิจารณ์ควรพิจารณาโดยใช้หลักการ

- ก. ประเด็นปัญหาที่จะอภิปราย ขอบข่ายของปัญหาเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องอย่างไร
- ข. ประเด็นปัญหาที่นำมาอภิปราย น่าสนใจมากน้อยเพียงใดและมีความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ หรือไม่
- ค. ผู้อภิปรายมีคุณวุฒิ ประสบการณ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นอภิปรายอย่างไร และมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
- ง. ผู้อภิปรายได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลความรู้มาชี้แจงประกอบได้มากน้อยเพียงพอสอดคล้องและน่าเชื่อถือหรือไม่
- จ. ผู้อภิปรายรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายหรือไม่ มีการผูกขาดความคิดและการพูดเพียงคนเดียวหรือไม่
- ฉ. ผู้อภิปรายให้ข้อคิดและแนวทางอย่างมีเหตุผลมีข้อมูลหลักฐานหรือไม่ ใช้อารมณ์ในการพูดอภิปรายหรือไม่
- ช. ภาษาที่ใช้ในการอภิปรายถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา กระชับรัดกุม ชัดเจน เข้าใจง่าย
- ซ. ผู้ฟังอภิปรายได้ศึกษารายละเอียดตามหัวข้ออภิปรายมาล่วงหน้าบ้างหรือไม่หากมีการศึกษามาก่อนหน้า จะทำให้วิเคราะห์วิจารณ์ได้

4.4 คำให้โอวาท มีหลักเกณฑ์การพิจารณาและวิจารณ์ คือ

- ก. ผู้ให้โอวาทเป็นใคร มีคุณวุฒิมีหน้าที่ที่จะให้โอวาทหรือไม่
- ข. สาระสำคัญของเรื่องที่ทำให้โอวาทมีอะไรให้ข้อคิดเรื่องอะไร สอนอะไรมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร
- ค. เรื่องที่ทำให้โอวาทมีความถูกต้อง มีเหตุผลมีผลสอดคล้องตามหลักวิชาการหรือไม่ น่าเชื่อถือเพียงใด
- ง. มีเทคนิคและกลวิธีในการพูดให้น่าจดจำของผู้ฟังและมีการอ้างอิง คำคม สำนวน สุภาษิต หรือยกเรื่อง ยกเหตุการณ์มาประกอบอย่างไรบ้าง
- จ. ใช้ภาษาได้ดี ถูกต้องสละสลวย คมคาย ไพเราะ ประทับใจตอนไหนบ้าง

สรุป

1. วิจารณ์งานในการฟังและดู หมายถึงการรับสารให้เข้าใจตลอดเรื่องแล้วใช้ปัญญาคิดไตร่ตรอง โดยอาศัยความรู้ ความคิด เหตุผล และประสบการณ์เดิม แล้วสามารถนำสาระต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ฟังและดูให้เข้าใจตลอดเรื่องก่อน
- 1.2 วิเคราะห์เรื่อง ว่าเป็นเรื่องประเภทใด ลักษณะของเรื่องและตัวละครเป็นอย่างไร มีกลวิธีในการเสนอเรื่องอย่างไร
- 1.3 วิวินิจฉัย พิจารณาเรื่องที่ฟังเป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น เจตนาของผู้เสนอเป็นอย่างไร มีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่
- 1.4 การประเมินค่าของเรื่องเมื่อผ่านขั้นตอน 1 – 3 แล้ว ก็ประมาณว่าเรื่องหรือสารนั้นดีหรือไม่ดี มีอะไรที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

1.5 การนำไปใช้ประโยชน์เมื่อผ่านขั้นตอนที่ 1 – 4 แล้ว ขั้นสุดท้ายคือ นำคุณค่าของเรื่องที่ฟังและดูไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

2. การวิเคราะห์ หมายถึงการแยกแยะประเภท ลักษณะ สาระสำคัญและการนำเสนอพร้อมทั้งเจตนาของผู้พูดหรือผู้เสนอ การวินิจฉัย หมายถึงการพิจารณาเรื่องอย่างไตร่ตรอง หาเหตุผลข้อดีข้อเสีย และคุณค่าของสาร การวิจารณ์ หมายถึง การพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์ในเรื่องที่ฟังและดู ว่ามีอะไรน่าคิดน่าสนใจน่าติดตาม น่าชมเชย น่าชื่นชมและมีอะไรบกพร่องบ้าง

การวิจารณ์สารหรือเรื่องที่โต้แย้งและดู เมื่อได้วิจรกิจวิเคราะห์และใช้วิจารณ์ญาณในการฟังและดูเรื่องหรือสารที่ได้รับแล้วก็นำผลมารายงานบอกกล่าวแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งนั้น อย่างมีเหตุผล มีหลักฐานประกอบ และเป็นสิ่งสร้างสรรค์

3. หลักการฟังและดูที่ดี

ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้วิธีการฟังและดูมาแล้วหลายประการ ควรจะได้รับรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในการเป็นผู้ฟังและดูที่ดีด้วย ตามหลักการดังนี้

1. **ฟังและดูให้ตรงตามความมุ่งหมาย** การฟังแต่ละครั้งจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการฟังและดู ซึ่งอาจจะมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะหรือมีจุดมุ่งหมายหลายอย่างพร้อมกันก็ได้ จะต้องเลือกฟังและดูให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้และพยายามที่จะให้การฟังและดูแต่ละครั้งได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

2. **มีความพร้อมในการฟังและดู** การฟังและดูจะได้ผลจะต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญา คือต้องมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจไม่เหน็ดเหนื่อยไม่เจ็บป่วยและไม่มีจิตใจ เศร้าหมอง ภาวะวณการวายการฟังและดูจึงจะได้ผลดี และต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องนั้นดีพอสมควรหากไม่มีพื้นฐานทางความรู้ สติปัญญาที่ย่อมจะฟังและดูไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ

3. **มีสมาธิในการฟังและดู** ถ้าหากไม่มีสมาธิ ขาดความตั้งใจย่อมจะฟังและดูไม่รู้เรื่อง การรับรู้และเข้าใจจะไม่เกิด ดังนั้นจะต้องมีความสนใจ มีความตั้งใจและมีสมาธิในการฟังและดู

4. **มีความกระตือรือร้น** ผู้ที่มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของเรื่องนั้นมีความพร้อมที่จะรับรู้และทำความเข้าใจจากการฟังและดูนั้น ย่อมมีประสิทธิภาพในการฟังและดูสูง

5. **ฟังและดูโดยไม่มีอคติ** ในการฟังจะต้องทำใจเป็นกลางไม่มีอคติต่อผู้พูดต่อเรื่องที่พูด หากไม่ชอบเรื่อง ไม่ศรัทธาผู้พูดก็จะทำให้ไม่พร้อมที่จะรับรู้และเข้าใจในเรื่องนั้น จะทำให้การฟังและการดูไม่ประสบผลสำเร็จ

6. **การจดบันทึกและสรุปสาระสำคัญ** ในการฟังและดูเพื่อความรู้อาจมีความจำเป็นที่ต้องบันทึกสรุปสาระสำคัญที่จะนำไปใช้นำไปปฏิบัติ

คุณสมบัติของผู้ฟังและดูที่ดี ควรปฏิบัติดังนี้

1. สามารถปฏิบัติตามหลักการฟังและดูที่ดีได้ โดยมีจุดมุ่งหมาย มีความพร้อมในการฟังและดูมีความตั้งใจและกระตือรือร้น ไม่มีอคติและรู้จักสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่ฟังและดูนั้นได้

2. **มีมารยาทในการฟังและดู** มารยาทในการฟังและดูเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการฟังและดู เป็นมารยาทของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างหนึ่ง หากผู้ฟังและดูไม่มีมารยาท การอยู่ร่วมกันในขณะที่ฟังและดู ย่อมไม่ปกติสุข มีบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมและไม่เอื้อต่อความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น ขณะที่ฟังและดูการบรรยายถ้ามีใครพูดคุยกันเสียงดังหรือกระทำการที่สร้างความไม่สงบรบกวนผู้อื่น บรรยากาศในการฟังและดูนั้นย่อมไม่ดี เกิดความรำคาญต่อเพื่อนที่นั่งอยู่ใกล้จะได้รับการตำหนิว่าไม่มีมารยาท ขาดสมบัติผู้ดี แต่ถ้าเป็นผู้มีมารยาท ย่อมได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่นทำให้การรับสารด้วยการฟังและดูประสบความสำเร็จโดยง่าย

3. **รู้จักเลือกฟังและดูในสิ่งที่ประโยชน์** การเลือกฟังและดูในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่ออาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่และความรับผิดชอบในสังคม แล้วเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 3 มารยาทในการฟังและดู

การฟังและดูจะสัมฤทธิ์ผลนั้น ผู้ฟังต้องคำนึงถึงมารยาทในสังคมด้วย ยิ่งเป็นการฟังและดู ในที่สาธารณะยิ่งต้องรักษามารยาทอย่างเคร่งครัด เพราะมารยาทเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของคนในสังคมควบคุมให้คนในสังคมประพฤติตนให้เรียบร้อยงดงาม อันแสดงถึงความเป็นผู้ดีและเป็นคนที่พัฒนาแล้ว

การฟังและดูในโอกาสต่างๆ เป็นพฤติกรรมทางสังคม ยกเว้นการฟังและดูจากสื่อตามลำพัง แต่ในบางครั้งการฟังและดูบทเรียนจากสื่อทางไกลก็มีการฟังและดูกันเป็นกลุ่มร่วมกับบุคคลอื่นด้วย จำเป็นต้องรักษามารยาท เพื่อมิให้เป็น การรบกวนสมาธิของผู้อื่นการรักษามารยาทในขณะที่ฟังและดู เป็นการแสดงถึงการมีสัมมาคารวะต่อผู้พูดหรือผู้แสดง หรือต่อเพื่อนผู้ฟังด้วยกัน ต่อสถานที่ที่มีมารยาทยังจะได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีวัฒนธรรมดีงามอีกด้วย

มารยาทในการฟังและดูในโอกาสต่างๆ มีดังนี้

1. การฟังและดูเฉพาะหน้าผู้ใหญ่

เมื่อฟังและดูเฉพาะหน้าผู้ใหญ่ว่าจะอยู่แต่ลำพังหรือมีผู้อื่นร่วมอยู่ด้วยก็ตาม จะต้องสำรวมกิริยาอาการให้ความสนใจด้วยการสบตากับผู้พูด ผู้ที่สื่อสารให้กันทราบ ถ้าเป็นการสนทนาไม่ควรชิงพูดก่อนที่คู่สนทนาจะพูดจบ หรือถ้ามีปัญหาข้อสงสัยจะถาม ควรให้ผู้พูดจบกระแสความก่อนแล้วจึงถามหากมีเพื่อนร่วมฟังและดูอยู่ด้วยต้องไม่กระทำการใดอันจะเป็นการรบกวนผู้อื่น

2. การฟังและดูในที่ประชุม

การประชุมจะมีประธานในที่ประชุมเป็นผู้นำและควบคุมให้การประชุมดำเนินไปด้วยดี ผู้เข้าร่วมประชุมต้องให้ความเคารพต่อประธาน ในขณะที่ผู้อื่นพูด เราต้องตั้งใจฟังและดู หากมีสาระสำคัญก็อาจจดบันทึกไว้เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติ หรือเป็นข้อมูลในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ไม่ควรพูดกระซิบกับคนข้างเคียง ไม่ควรพูดแซงขึ้น หรือแสดงความไม่พอใจให้เห็น ควรฟังและดูจนจบแล้วจึงให้สัญญาณขออนุญาตพูดด้วยการยกมือ หรือขออนุญาต ไม่ควรทำกิจธุระส่วนตัว และไม่ทำ สิ่งอื่นใดที่จะเป็นการรบกวนที่ประชุม

3. การฟังและดูในที่สาธารณะ

การฟังและดูในที่สาธารณะเป็นการฟังและดูที่มีคนจำนวนมากในสถานที่ที่เป็นห้องโถงกว้างและในสถานที่ที่เป็นลานกว้าง อาจจะมีหลังคาหรือไม่มีก็ได้ ขณะที่ฟังและดูไม่ควรกระทำการใดๆ ที่จะก่อความรำคาญ สร้างความวุ่นวายให้แก่บุคคลที่ชมหรือฟังร่วมอยู่ด้วย ข้อควรระวังมีดังนี้

3.1 การฟังและดูในโรงภาพยนตร์หรือโรงละคร

3.1.1 รักษาความสงบ ไม่ใช้เสียงพูดคุยและกระทำการใดๆ ที่จะทำให้เรื่องรบกวน ผู้อื่นและไม่ควรนำเด็กเล็กๆ ที่ไร้เดียงสาเข้าไปดูหรือฟังด้วยเพราะอาจจะร้องหรือทำเสียงรบกวนผู้อื่นได้

3.1.2 ไม่ควรนำอาหารของขบเคี้ยว ของที่มีกลิ่นแรงเข้าไปในสถานที่นั้น เพราะเวลาแก้อาหาร รับประทานของขบเคี้ยวก็จะเกิดเสียงดังรบกวนผู้อื่นและของที่มีกลิ่นแรงก็จะส่งกลิ่นรบกวน ผู้อื่นด้วย

3.1.3 ไม่เดินเข้าออกบ่อย เพราะในสถานที่นั้นจะมีมืด เวลาเดินอาจจะเหยียบหรือเบียดผู้ร่วมฟังด้วย หากจำเป็นควรเลือกที่นั่งที่สะดวกต่อการเดินเข้าออก เช่น นั่งใกล้ทางเดิน เป็นต้น

3.1.4 ไม่ควรแสดงกิริยาอาการที่ไม่เหมาะสม ไม่ควรระหว่างเพื่อนต่างเพศ ในโรงมหรสพ เพราะเป็นเรื่องส่วนบุคคลขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีไทย ไม่ควรแสดงกิริยาอาการ ดังกล่าวในที่สาธารณะ

3.1.5 ไม่ควรส่งเสียงดังเกินไป เมื่อชอบใจเป็นพิเศษในเรื่องที่ดูหรือฟัง เช่น ถึงตอน ที่ชอบใจเป็นพิเศษก็จะหัวเราะเสียงดังปรบมือหรือเป่าปาก ซึ่งจะเป็นการสร้างความรำคาญและรบกวนผู้อื่น

3.2 การฟังในลานกว้าง

ส่วนใหญ่จะเป็นการชมดนตรีและการแสดงที่เป็นลักษณะมหรสพบันเทิง ควรปฏิบัติดังนี้

3.2.1 อย่าส่งเสียงดังจนเกินไป จะทำให้เป็นที่รบกวนผู้ร่วมชม หากถูกใจเป็นพิเศษ ก็ควรดูจังหวะอันควรไม่ทำเกินพอดี

3.2.2 ไม่แสดงอาการกิริยาที่ไม่สมควร เช่น การโยกตัว การเต้น และแสดงท่าทาง ต่างๆ เกินพอดี

3.2.3 ไม่ดื่มของมีแอลกอฮอล์ เข้าไปชมการแสดงหรือนำไปดื่มขณะชม

3.2.4 ไม่ควรแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม กับเพื่อนต่างเพศหรือเพศตรงข้ามเพราะขัดต่อวัฒนธรรมไทย และอาจผิดกฎหมายด้วย

3.2.5 ควรยืนหรือนั่งให้เรียบร้อย ไม่ควรเดินไปเดินมาโดยไม่จำเป็นเพราะจะทำความวุ่นวายให้บุคคลอื่น

สรุป มารยาทในการฟังและดูได้ ดังนี้

1. ฟังและดูด้วยความตั้งใจ ตามองดูผู้พูดไม่แสดงออกด้วยอาการใดๆ ที่บอกรถึงความไม่สนใจ
2. ไม่ทำความรำคาญแก่ผู้อื่นที่ฟังและดูด้วย
3. ไม่แสดงกิริยาไม่เหมาะสมใดๆ เช่น โห่ ฮา ฯลฯ
4. ถ้าจะแสดงความคิดเห็นหรือถามปัญหาข้อข้องใจ ควรจะขออนุญาตก่อนหรือเมื่อที่ประชุม เปิดโอกาสให้ถามและแสดงความคิดเห็น
5. ไม่ควรเดินเข้าหรือเดินออกขณะที่ผู้พูดกำลังพูดหรือกำลังแสดงหากจำเป็นจริงๆ ควรจะทำความเคารพประธานก่อน

บทที่ 2 การพูด

เรื่องที่ 1 มารยาทในการพูด

1. ใช้คำพูดสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลให้เกียรติกับผู้ที่เรากำลังพูดด้วย รู้จักใช้คำที่แสดงถึงความมีมารยาท เช่น คำขอบคุณ ขอบใจ เมื่อผู้อื่นทำคุณต่อเรา และกล่าวขอโทษขออภัยเสียใจในโอกาสที่กระทำการล่วงเกินผู้อื่น
2. ไม่พูดจาเยาะเย้ย ถากถาง ดูหมิ่นเหยียดหยาม เลียดสีผู้อื่น ไม่พูดจายกตนข่มท่าน พูดซ้ำๆ บกพร่อง หรือปมด้อยของผู้อื่นให้เกิดความอับอาย
3. ไม่ผูกขาดการพูดและความคิดแต่เพียงผู้เดียว ให้โอกาสผู้อื่นได้พูดบ้าง ไม่พูดตัดบทใน ระหว่างผู้อื่นกำลังพูด ควรคอยให้ผู้อื่นพูดจนหมดกระบวนการแล้วจึงพูดต่อ
4. เมื่อจะพูดคัดค้านหรือโต้แย้ง ควรจะเหมาะสมกับโอกาสและมีเหตุผลเพียงพอ ไม่ใช้อารมณ์ควรใช้คำพูดที่นุ่มนวล ไม่ให้เสียบรรยากาศของการพูดคุยกัน
5. การพูดเพื่อสร้างบรรยากาศ ให้เกิดอารมณ์ขัน ควรจะเป็นเรื่องตลกขบขันที่สุภาพ ไม่หยาบโหล่นหรือพูดลักษณะสองแง่สองง่าม
6. ไม่พูดตีสอน กล่าวหาหรือนินทาผู้อื่นต่อหน้าชุมชน หรือในขณะที่ผู้ที่เรากำลังพูดถึงไม่ได้อยู่ด้วย
7. ควรพูดด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลชวนฟัง ไม่ใช้น้ำเสียงทวนๆ หรือดุดันวางอำนาจเหนือผู้ฟัง รู้จักใช้คำ ค่ะ ครับ นะคะ นะครับ หน่อย เถิด จ๊ะ นะ เสริมการพูดให้สุภาพไพเราะน่าฟัง

คุณธรรมในการพูด การปฏิบัติตามมารยาทในการพูดดังกล่าวมาแล้ว ยังไม่ถือว่าเป็นการพูดดี เพราะยังขาดคุณธรรมในการพูดนั้นก็คือ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความจริงใจ เพราะบุคคลที่มีคุณธรรมในการพูดจะต้องมีความรับผิดชอบในคำพูดและสิ่งที่พูดออกไป มีความจริงใจ มีความบริสุทธิ์ใจต่อผู้ที่เรากำลังพูดด้วย

ก. ความรับผิดชอบในการพูด ผู้พูดจะต้องรับผิดชอบต่อการพูดของตนทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรม รับผิดชอบต่อทางกฎหมายนั้นก็คือ เมื่อผู้พูดพูดอย่างขาดความรับผิดชอบมีความผิดตามกฎหมาย ผู้พูดจะต้องรับโทษ เช่น พูดหมิ่นประมาท แจ้งความเท็จ พูดให้ผู้อื่นเสียหายจนเกิดการฟ้องร้อง ต้องรับโทษตามกฎหมาย

ส่วนความรับผิดชอบในด้านศีลธรรมหรือคุณธรรมนั้น หมายถึงความรับผิดชอบต่อการพูดที่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ ไม่สบายใจเกิดความเสียหายไม่ถึงกับผิดกฎหมายบ้านเมือง แต่เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรเช่น การพูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ พูดให้ผู้อื่นถูกตำหนิเหล่านี้ผู้พูดต้องรับผิดชอบ ต้องไม่ปฏิเสธในคำพูดของตน นอกจากนี้ผู้พูดจะต้องไม่พูดต่อเติมเสริมแต่งจนบิดเบือนความจริง ต้องตระหนักและรับผิดชอบต่อการพูดทุกครั้ง

ข. ความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ ผู้พูดต้องมีความจริงใจในการพูดด้วยการแสดงออกทางสีหน้า แววตา อากัปกริยา น้ำเสียงและคำพูดให้ตรงกับความรู้สึกที่มีอยู่ในจิตใจอย่างแท้จริง ไม่เสแสร้งแก้งทำ พูดด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือการพูดด้วยความปรารถนาดีที่จะให้เกิดผลดีต่อผู้ฟัง ไม่พูดเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย ในการพูดควรพิจารณาถึงผลดี ผลเสีย กาลเทศะ อะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูดเป็นสิ่งสำคัญ

เรื่องที่ 2 ลักษณะการพูดที่ดี

การพูด

การพูดเป็นการสื่อสารอีกประเภทหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน ในการพูดควรตระหนัก ถึงวัฒนธรรมในการใช้ภาษา คือต้องเป็นผู้มีมารยาทในการพูด มีคุณธรรมในการพูดและปฏิบัติตามลักษณะการพูดที่ดี จึงจะสื่อกับผู้ฟังได้ตามที่ต้องการ

การพูดของแต่ละบุคคลในแต่ละครั้งจะดีหรือไม่ดีอย่างไรนั้น เรามีเกณฑ์ที่จะพิจารณาได้ ถ้าเป็นการพูดที่ดีจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องมีเนื้อหาดี เนื้อหาที่จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เนื้อหาที่ดีต้องตรงตาม จุดมุ่งหมายของผู้พูด ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายการพูดเพื่ออะไร เพื่อความรู้ ความคิด เพื่อความบันเทิง เพื่อจูงใจโน้มน้าวใจ เนื้อหาจะต้องตรงตามเจตนารมณ์ของผู้พูดและเนื้อหานั้นต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้ฟัง มีการลำดับเหตุการณ์ ความคิดที่ดีมีระเบียบไม่วกวน จึงจะเรียกว่ามีเนื้อหาดี

2. ต้องมีวิธีการถ่ายทอดดี ผู้พูดจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ความคิดหรือสิ่งที่ต้องการ ถ่ายทอดให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายเกิดความเชื่อถือ และประทับใจ ผู้พูดต้องมีศิลปะในการใช้ถ้อยคำภาษาและ การใช้น้ำเสียง มีการแสดงกิริยาท่าทางประกอบในการแสดงออกทางสีหน้า แววตาได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม การพูดจึงจะเกิดประสิทธิผล

3. มีบุคลิกภาพดี ผู้พูดจะต้องแสดงออกทางกายและทางใจได้เหมาะสมกับโอกาสของการพูดอันประกอบด้วย รูปร่างหน้าตา ซึ่งเราไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนอะไรได้มากนัก แต่ก็ต้องทำให้ดูดีที่สุด การแต่งกายและกริยาท่าทาง ในส่วนนี้เราสามารถที่จะสร้างภาพให้ดูดีได้ไม่ยาก จึงเป็นส่วนที่จะ ช่วยในการสร้างบุคลิกภาพที่ดีได้มาก ส่วนทางจิตใจนั้นเราต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้สูง มีความจริงใจและมีความคิดริเริ่ม ผู้พูดที่มีบุคลิกภาพที่ดี จึงดึงดูดใจให้ผู้ฟังเชื่อมั่น ศรัทธาและประทับใจได้ง่ายการสร้างบุคลิกภาพที่ดีเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการพูด

การพูดที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสสถานที่กาลเทศะและบุคคลที่เราพูด ถ้าพูดเป็นทางการ เช่น การพูดในที่ประชุม สัมมนา การพูดรายงาน ความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ผู้พูดย่อมต้องใช้ภาษาลักษณะหนึ่ง แต่ในโอกาสที่ไม่เป็นทางการเช่น การพูดในวงสนทนาของเพื่อนที่สนิทสนมกัน การพูดให้คำปรึกษาของครู กศน. กับผู้เรียน ผู้นำหมู่บ้านชี้แจงรายละเอียดของการประชุมให้คนในชุมชนทราบ ก็ย่อมจะใช้

ภาษาอีกอย่างหนึ่งหรือถ้าเราพูดกับบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกันมาเป็นอย่างดีก็ใช้ภาษาพูดลักษณะหนึ่ง แต่ถ้าพูดกับบุคคลที่เราเพิ่งรู้จักยังไม่คุ้นเคยก็จะใช้ภาษาอีกลักษณะหนึ่ง

การพูดที่ดี อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. **การพูดแบบเป็นทางการ** เป็นการพูดที่ผู้พูดจะต้องระมัดระวังในเรื่องของรูปแบบ วิธีการ ความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ถ้อยคำ การพูดลักษณะนี้จะใช้ในโอกาสที่เป็นพิธีการ มีรูปแบบวิธีการและขั้นตอนในการพูดเป็นการพูดในที่ประชุมที่มีระเบียบวาระ การกล่าวต้อนรับ การกล่าวตอบ การกล่าวอวยพร การกล่าวให้โอวาท การแสดงปาฐกถา เป็นต้น

2. **การพูดแบบกึ่งทางการ** เป็นการพูดที่ผู้พูดต้องพิถีพิถันในการใช้ถ้อยคำน้อยลง กว่าลักษณะการพูดแบบเป็นทางการ จะใช้ในการสนทนาพูดคุยกันระหว่างผู้ที่ยังไม่คุ้นเคยสนิทสนมกันมากนัก หรือในกลุ่มของบุคคลต่างเพศ ต่างวัยกัน การพูดในที่ชุมชนก็จะมีการใช้การพูดในลักษณะนี้ด้วย เช่น การแนะนำบุคคลในที่ประชุม การพูดอภิปราย การแนะนำวิทยากรบุคคลสำคัญเหล่านี้ เป็นต้น

3. **การพูดแบบไม่เป็นทางการ** เป็นการพูดที่ใช้สื่อสารกับผู้ที่เราสนิทสนมคุ้นเคยกันมากๆ เช่น การพูดคุยกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดกันในกลุ่มของเพื่อนสนิท หรือพูดกับกลุ่มคนที่เป็นกันเองการพูดในลักษณะนี้จะใช้กันมากในชีวิตประจำวัน

เรื่องที่ 3 การพูดในโอกาสต่างๆ

การพูดระหว่างบุคคล

การพูดระหว่างบุคคลเป็นการพูดที่ไม่เป็นทางการ ทั้งผู้พูดและผู้ฟังมักไม่ได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ไม่มีการกำหนดเวลาและสถานที่ไม่มีขอบเขตเนื้อหาแน่นอน ซึ่งเป็นการพูดที่ใช้มากที่สุด ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนและใช้ได้ทันทีเมื่อจำเป็นต้องใช้ การพูดระหว่างบุคคลพอจะแยกได้ดังนี้

การพูดทักทายปราศรัย ตามปกติคนไทยเราเป็นคนมีน้ำใจชอบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นอยู่เสมอ มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักโอกาสปราศรัย เมื่อพบใครจะเป็นคนที่รู้จักกันมาก่อนหรือคนแปลกหน้าก็จะทักทายด้วยการยิ้มหรือใช้ถ้อยคำภาษาไทย คือกริยาอาการทักทายก่อน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ควรรักษาไว้เพราะเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็นทั้งคนไทยด้วยกันและชาวต่างประเทศ

การทักทายปราศรัยควรปฏิบัติดังนี้

1. ยิ้มแย้มแจ่มใสความรู้สึกยินดีที่ได้พบกับผู้ที่เราทักทาย
2. กล่าวคำทักทายตามวัฒนธรรมไทย หรือตามธรรมเนียมนิยม อันเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เช่น กล่าว “สวัสดีครับ”... “สวัสดีค่ะ”
3. แสดงกริยาอาการประกอบคำทักทายหรือปฏิสันถาร เช่น การยิ้มและโค้งศีรษะเล็กน้อย การจับมือ จับแขนหรือตบไหล่เบาๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมตะวันตกพอที่จะทำได้ถ้าเป็นคนรู้จักสนิทสนมกันดี
4. กล่าวข้อความประกอบการทักทายที่เหมาะสมและทำให้เกิดความสบายใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย
5. การทักทายปราศรัย ควรหลีกเลี่ยงการถามเรื่องส่วนตัว เรื่องการเงินและเรื่องที่ทำให้ผู้อื่น ไม่สบายใจ

การแนะนำตนเอง

การแนะนำตนเองมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราเป็น อย่างยิ่งเพราะในแต่ละวันเราจะมีโอกาสพบปะสังสรรค์ ติดต่อบริการงานกับบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ การแนะนำสร้างความรู้จักคุ้นเคยกันจึงต้องเกิดขึ้นเสมอ แต่การแนะนำด้วยการบอกชื่อ สถานภาพอย่างตรงไปตรงมาเป็นธรรมเนียมของชาวตะวันตก

ส่วนคนไทยนิยมใช้การแนะนำด้วยการให้ความช่วยเหลือให้บริการเป็นเบื้องต้น เช่น หยิบของให้รินน้ำ ตักอาหาร เมื่อมีโอกาสอันควรก็จะทักทายปราศรัยและเริ่มการสนทนาในเรื่องที่เห็นว่าจะพูดคุยกันได้ แต่ก็บางครั้งบางโอกาสที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับรู้แสดงอาการเฉยเมยไม่ตอบสนอง จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งอึดอัดเกือบหมดความพยายามผลสุดท้ายก็เลิกกันไป ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้เป็นสภาพการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา และคงไม่มีใครต้องการให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องเข้าใจและฝึกฝนการแนะนำตนเองเพราะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน บุคคลอาจต้องแนะนำตนเองในหลายโอกาส แต่จะกล่าวเฉพาะที่สำคัญพอเป็นตัวอย่าง คือ การแนะนำตนเองในที่สาธารณะ ในงานเลี้ยง ในการทำธุรกิจการงานและในงานประชุมกลุ่ม

ก. การแนะนำตนเองในที่สาธารณะ มีแนวทาง การแนะนำตนเอง ดังนี้

1. สร้างเหตุของความคุ้นเคย ก่อนที่จะแนะนำตัวมักจะมีการหาจุดเริ่มต้นของการแนะนำตัวด้วยการสนทนาสั้น ๆ หรือ ทักทายด้วยถ้อยคำที่จะนำไปสู่ความคุ้นเคย
2. บอกชื่อสกุลและข้อมูลที่สำคัญ เมื่อทักทายหรือกล่าวในเชิงปรารภ จนรู้สึกว่าเป็นใหม่หรือคู่สนทนามีอรรถาศัยไมตรีที่ดีบ้างแล้วก็อาจจะมีส่วนหนึ่งผู้ใดเป็นฝ่ายแนะนำตนเองด้วยการบอกชื่อ ชื่อสกุลและข้อมูลที่สำคัญต่อเนื่อง

ข. การแนะนำตนเองในงานเลี้ยง

การไปร่วมงานเลี้ยงควรคำนึงถึงมารยาทในสังคม รู้จักสังเกตสนใจเพื่อนร่วมโต๊ะหรือเพื่อนที่มาร่วมงานด้วย หากยังไม่รู้จักคุ้นเคยก็หาทางแนะนำตนเองตามวัฒนธรรมประเพณีของไทยด้วยการแสดง สีนัยยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงไมตรี มีโอกาสบริการก็ให้บริการซึ่งกันและกัน แล้วจึงแนะนำตนเอง โดยการบอกชื่อและบางครั้งสนทนากันต่อในเรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์ บรรยากาศ และความสนใจ

ค. การแนะนำตนเองในการทำธุรกิจ

เมื่อพบบุคคลที่นัดหมายหรือที่ต้องการพบโดยไม่รู้จักกันมาก่อนให้บอกชื่อและนามสกุลของตนเองให้ทราบด้วยน้ำเสียงสุภาพ ต่อจากนั้นจึงบอกกิจการธุรกิจที่ต้องการมาติดต่อ

ง. การแนะนำตนเองในกลุ่มย่อย

ในโอกาสที่มีการพบกลุ่ม คนที่ส่วนใหญ่ไม่รู้จักกันมาก่อนควรมีการแนะนำตนเองให้รู้จักเพื่อจะได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นได้สะดวกใจและมีความเป็นกันเอง ซึ่งการแนะนำตนเองในกลุ่มย่อยนี้ ให้บอกชื่อและนามสกุล บอกอาชีพ(ถ้ามี) และบอกว่ามาจากหมู่บ้าน ตำบลอะไรถ้าต่างอำเภอก็บอกอำเภอด้วย

การอภิปราย

ความหมายและความสำคัญของการอภิปราย

การอภิปราย หมายถึง การที่บุคคลคณะหนึ่งจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันพูดแสดงความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิดใหม่ และกว้างขวางเพิ่มขึ้นหรือช่วยกันหาแนวทางและวิธีการในการแก้ปัญหาพร้อมกัน

การอภิปราย มีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่คนในสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถร่วมกันในการวางแผนทางในการดำเนินชีวิต แนวทางในการแก้ปัญหาในชุมชน สังคมและประเทศ

ปัจจุบันได้นำเอาวิธีการอภิปรายมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียนการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรม การบริหารธุรกิจ การประกอบอาชีพ การปกครองท้องถิ่นและประเทศ ฯลฯ

องค์ประกอบของการอภิปราย มีดังนี้

1. หัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะอภิปราย
2. ผู้ฟัง
3. คณะหรือหน่วยงานที่จัดการอภิปราย
4. คณะผู้อภิปราย

1. หัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะอภิปราย

ในการอภิปรายแต่ละครั้งจะต้องมีหัวข้อเรื่องที่จะอภิปรายเพื่อให้คณะอภิปรายได้แสดง ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ให้ผู้ฟังเข้าใจให้ความรู้ใหม่และได้ความรู้ความคิดที่ กว้างขวางขึ้นหรือไม่ ก็ต้องมีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจที่คณะผู้อภิปรายจะได้แสดงความรู้ความคิดและประสบการณ์ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหานั้นๆ ร่วมกัน หัวข้อเรื่องหรือประเด็นปัญหาที่จะนำมาอภิปรายจะต้องมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ฟัง ซึ่งการเลือกหัวข้อเรื่องและประเด็นปัญหาในการอภิปรายมีหลักในการเลือกดังนี้

1. เป็นเรื่องและปัญหาที่สำคัญ มีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

2. เป็นเรื่องและปัญหาที่อยู่ให้ความสนใจของผู้ฟังและผู้อภิปราย
3. เป็นเรื่องและปัญหาที่ผู้อภิปรายสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลต่าง ๆ มาเสนอเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้

2. ผู้ฟัง ในการอภิปรายบางประเภท ผู้ฟังกับผู้พูดอาจจะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การอภิปรายในการประชุมสัมมนา เป็นต้น และในการอภิปรายบางประเภทผู้ฟังกับผู้พูดหรือ คณะผู้อภิปรายแยกกลุ่มกัน ผู้ฟังลักษณะนี้จะต้องปฏิบัติตนเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งจะมีลักษณะดังนี้

1. มีมารยาทในการฟัง เช่น ให้เกียรติผู้อภิปรายด้วยการปรบมือ ตั้งใจฟังไม่กระทำการใดๆ ที่จะเป็นการรบกวนบุคคลอื่น ฯลฯ
2. ฟังอย่างมีวิจารณญาณ
3. แสดงอาการตอบสนองเป็นกำลังใจแก่คณะผู้อภิปรายด้วยการแสดงออกทางกิริยาอาการยิ้มรับ ชักถามเมื่อมีโอกาสและไม่แสดงอาการเย็นชาเบื่อหน่าย ฯลฯ
4. นำความรู้ความคิดประสบการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3. คณะหรือหน่วยงานที่จัดการอภิปราย

การที่จะมีการอภิปรายเกิดขึ้นจะต้องมีคณะบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดให้มีการอภิปราย ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในการจัดสถานที่จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารต่างๆ กำหนดวันเวลา ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การอภิปรายเป็นไปอย่างราบรื่น หากผู้เรียนจะจัดการอภิปรายขึ้นคงจะต้องตั้งคณะทำงานที่จะช่วยกันและต้องมีผู้ใหญ่ไว้เป็นที่ปรึกษา

4. คณะผู้อภิปราย

คณะผู้อภิปรายนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ซึ่งประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 - 5 คน โดยมีคนหนึ่งทำหน้าที่ผู้ดำเนินการอภิปราย ส่วนที่เหลือจะเป็น ผู้อภิปราย ทั้งผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้อภิปรายจะต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตน รู้วิธีการพูดและรู้กระบวนการขั้นตอนตลอดจนวิธีการอภิปราย การอภิปรายจึงจะดำเนินไปด้วยดี

ก. **การคัดเลือกคณะผู้อภิปราย** การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่คณะผู้อภิปรายนั้น ควรจะเลือกบุคคลที่มีลักษณะดังนี้ **ผู้ดำเนินการอภิปราย** ควรเป็นผู้ที่รู้กระบวนการ วิธีการและขั้นตอนในการอภิปรายและวิธีดำเนินการอภิปรายเป็นอย่างดี มีความสามารถในการพูด มีปฏิภาณไหวพริบดี เป็นผู้รู้เรื่องราวที่จะอภิปรายพอสมควรและรู้ประวัติของผู้อภิปราย พอที่จะแนะนำได้ หากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการอภิปรายมาบ้างก็จะยิ่งเป็นการดี

ผู้อภิปราย ผู้อภิปรายควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะอภิปรายเป็นอย่างดี มีความสามารถในการพูด มีปฏิภาณไหวพริบ มีอารมณ์ดี มีความจริงใจ มีใจเป็นกลาง และมีมารยาทในการพูดอภิปราย

ข. บทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินการอภิปราย

1. ประสานและพบกับผู้อภิปราย เพื่อพูดคุยทำความเข้าใจในเรื่องของการอภิปราย
2. กล่าวทักทายผู้ฟัง บอกหัวข้อเรื่องที่จะอภิปรายและแนะนำผู้ร่วมอภิปรายแก่ผู้ฟัง
3. ชี้แจงวิธีการอภิปราย ขอบข่ายของเรื่องและเงื่อนไขต่างๆ ที่ผู้ฟังควรทราบ
4. เสนอประเด็นอภิปรายให้ผู้อภิปรายแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเชิญผู้อภิปราย
5. สรุปคำอภิปรายเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นต้องสรุปทุกครั้งและผู้อภิปรายแต่ละคนพูดจบให้พิจารณาตามที่เหมาะสม และจะต้องสรุปคำอภิปราย เมื่อการอภิปรายจบสิ้นแล้ว
6. ควบคุมให้ผู้อภิปรายรักษาเวลาการพูดเป็นไปตามข้อตกลง และพยายาม ให้ผู้อภิปรายพูดตรงประเด็น
7. พยายามที่จะสร้างบรรยากาศในการอภิปรายให้เป็นกันเองและเมื่อถึงเวลาสำหรับ ผู้ฟังควรจะกระตุ้นให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตั้งคำถามให้มากที่สุด
8. เมื่อมีคำถามจากผู้ฟังควรพิจารณาขอให้ผู้อภิปรายตอบตามความเหมาะสม
9. รักษา มารยาทในการพูด ไม่แสดงตนเข้าข้างฝ่ายใดและไม่พูดมากจนเกินไป
10. กล่าวสรุปคำอภิปรายและกล่าวขอบคุณคณะผู้อภิปราย ผู้ฟัง ผู้จัดและผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งอำลาผู้ฟัง

ค. บทบาทและการพูดของผู้อภิปราย

1. พบปะกับคณะก่อนการอภิปราย เพื่อเตรียมความพร้อมในการอภิปราย
2. เตรียมความรู้ความคิดประสบการณ์ตามหัวข้อเรื่องไว้ให้พร้อม ละเอียดชัดเจนพร้อมทั้งสื่อและอุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการพูดอภิปราย
3. ให้ความเคารพและให้ความร่วมมือผู้ดำเนินการอภิปรายในขณะทำหน้าที่ เป็นผู้อภิปรายตลอดเวลาการอภิปราย

4. พุดให้ตรงหัวข้อเรื่องหรือประเด็นปัญหาที่ผู้ดำเนินการอภิปรายได้กำหนดไว้
5. รักษาเวลาในการพุดตามที่กำหนด
6. รักษามารยาทในการพุดและปฏิบัติตามหลักการพุดที่ดี มีวาจาสุภาพ สร้างบุคลิกภาพที่ดี แสดงกิริยาท่าทางให้

เหมาะสม ฯลฯ

ง. ขั้นตอนการอภิปราย

ผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องแม่นยำในขั้นตอนการอภิปรายเพราะจะเป็นผู้ควบคุม และดำเนินการอภิปรายให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนนั้นๆ ซึ่งลำดับขั้นตอนของการอภิปรายมีดังนี้

1. ผู้ดำเนินการอภิปรายกล่าวเปิดการอภิปราย
2. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะอภิปราย ขอบเขตของปัญหา ความสำคัญของปัญหา จุดมุ่งหมายของการอภิปราย สุดท้ายคือ ผลที่คาดว่าจะได้รับ
3. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้ร่วมอภิปราย
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายเชิญผู้อภิปรายพุดตามประเด็นที่ให้หรือตามที่ตกลงกันไว้ทีละคน
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายสรุปสั้นๆ เพื่อจะโยนไปสู่ประเด็นที่จะให้ผู้อภิปรายคนต่อไปพุด
6. เมื่อผู้อภิปรายพุดครบทุกคนแล้ว ผู้ดำเนินการอภิปรายจะให้โอกาสผู้ฟังได้ ถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
7. ผู้ดำเนินการอภิปราย มีการสรุปคำอภิปราย ขอบขอบคุณผู้เกี่ยวข้องและกล่าวปิด การอภิปราย

บทที่ 3 การอ่าน

เรื่องที่ 1 ความสำคัญของการอ่าน

1 การอ่านช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้เพิ่มขึ้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์บ้านเมือง ตลอดจนสังคมและวิทยาการใหม่ๆ เป็นต้น ผู้อ่านเมื่อได้รับความรู้จากการอ่านแล้ว จะสามารถนำสาระต่างๆ มาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต สังคมและประเทศชาติในโอกาสต่อไปได้

2. การอ่านช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน หนังสือหลายประเภทนอกจากจะให้ความรู้ ความคิด แล้วยังให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย ผู้อ่านหนังสือจะได้รับความเพลิดเพลิน ได้รับความสุข อีกทั้งยังสร้างความผินจิตนาการแก่ผู้อ่าน ตลอดจนจนเป็นการพักผ่อนและคลายเครียดได้เป็นอย่างดี

3. การอ่านมีผลต่อการดำเนินชีวิตที่สุขสมบูรณ์ของมนุษย์ ผลที่ได้รับจากการอ่าน นอกจากจะเป็นพื้นฐานของการศึกษา ศิลปวิทยาการ และช่วยในการพัฒนาอาชีพแล้ว ยังมีผลช่วยให้ผู้อ่านได้แนวคิดและประสบการณ์จำลองจากการอ่านอีกด้วย ซึ่งความคิดและประสบการณ์จะทำให้ผู้อ่าน มีโลกทัศน์กว้างขึ้น เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคมเป็นอย่างดี อันจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตและการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เรื่องที่ 2 วิจารณ์ญาณในการอ่าน

วิจารณ์ญาณในการอ่าน คือการรับสารจากการอ่านให้เข้าใจเนื้อหาสาระแล้วใช้สติปัญญา ใคร่ครวญหรือไตร่ตรอง โดยอาศัยความรู้ ความคิด ประสบการณ์มาเป็นเหตุผลประกอบและสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การใช้วิจารณ์ญาณในการอ่าน จะเริ่มต้นที่การอ่านด้วยความตั้งใจและพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่านแล้วใช้ความรู้ ความคิด เหตุผลและประสบการณ์ประกอบการคิด ใคร่ครวญให้สามารถรับสารได้ถูกต้อง ถ่องแท้ การอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณประกอบด้วย การเข้าใจของเรื่อง การรู้จักเขียน การเข้าใจความสัมพันธ์ของสารและการนำไปใช้

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณจะต้องใช้ความคิด วิเคราะห์ ใคร่ครวญและตัดสินใจว่า ข้อความที่ได้อ่านนั้น สิ่งใดเป็นความสำคัญ สิ่งใดเป็นใจความประกอบหรือพลความ สามารถแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็นได้ ตลอดจนวินิจฉัยได้ว่า ข้อความที่อ่านนั้นควรเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด และการอ่านประเมินค่าว่าข้อความที่ได้อ่านมีเนื้อหาสาระหรือมีแง่คิดที่ดีหรือไม่ อาจนำไปใช้ประโยชน์ได้เพียงไร รวมทั้งการประเมินค่างานเขียนในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ความจริงใจและกลวิธี ในการเขียน

แผนภูมิกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนของวิจารณ์ในการอ่าน มีดังนี้

1. อ่านให้เข้าใจตลอดเรื่อง เป็นการอ่านสารด้วยความตั้งใจให้เข้าใจรายละเอียดตลอดเรื่อง
2. วิเคราะห์เรื่อง เมื่ออ่านและเข้าใจเรื่องแล้วจะต้องนำมาวิเคราะห์สาระสำคัญให้รู้เรื่องทีอ่านเป็นเรื่องประเภทใด อะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นข้อคิดเห็น และอะไรเป็นประโยชน์ ลักษณะของตัวละครเป็นอย่างไร เป็นเรื่องประเภทร้อยแก้ว ร้อยกรอง บทความ ข่าว หรือละคร ฯลฯ ผู้เขียนมีเจตนา อย่างไรในการเขียนเรื่องนี้ ใช้กลวิธีในการนำเสนออย่างไร ซึ่งผู้อ่านต้องพิจารณาแยกแยะให้ได้
3. ประเมินค่าของเรื่อง เมื่ออ่านและวิเคราะห์แยกแยะเรื่องแล้วนำมาประเมินค่าว่าสิ่งใดเท็จ สิ่งใดจริง สิ่งใดมีค่าไม่มีค่า มีประโยชน์ในด้านใด นำไปใช้กับใครเมื่อไรและอย่างไร
4. นำเรื่องที่อ่านไปใช้ หลังจากผ่านขั้นตอนของการอ่าน ทำความเข้าใจ วิเคราะห์และประเมิน ค่าแล้วต้องนำไปใช้ได้ทั้งในการถ่ายทอดให้ผู้อื่น และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

หลักการอ่านอย่างใช้วิจารณ์

1. พิจารณาความถูกต้องของภาษาที่อ่าน เช่น ด้านความหมาย การวางตำแหน่งคำ การเว้นวรรคตอน ความผิดพลาดดังกล่าวจะทำให้การสื่อความหมายผิดไป
2. พิจารณาความต่อเนื่องของประโยคว่ามีเหตุผลสัมพันธ์หรือไม่ โดยอาศัยความรู้ด้านตรรกวิทยาเข้าช่วย ข้อความจากประโยคจะต้องไม่ขัดแย้งกัน หรือเรียงลำดับไม่สับสนวนเวียนจนอ่านไม่รู้เรื่องหรือ อ่านเสียเวลาเปล่า
3. พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่องราวระหว่างเรื่องที่เป็นแกนหลักหรือแกนนำกับแกนรองและส่วนประกอบอื่น ๆ กลมกลืนกันดีหรือไม่
4. รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องการแสดงความรู้และข้อคิดเห็นของผู้แต่ง เพื่อจะได้นำมาพิจารณาภายหลังได้ถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น
5. พิจารณาความรู้ เนื้อหา ตัวอย่างที่ได้ ว่ามีส่วนสัมพันธ์กันอย่างไรเหมาะสมหรือไม่เพียงใด เป็นความรู้ความคิด ตัวอย่างที่แปลกใหม่หรืออ้างอิงมาจากไหน น่าสนใจเพียงใด จากนั้นควรทำการประเมินผลโดยทั่วไปว่าผลจากการอ่านจะทำให้เกิดความรู้ความคิดมากขึ้นเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้อ่านประสงค์หรือปรารถนาจะได้อ่านนั้นๆ อยู่เสมอ

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายๆ ผู้กระทำจะต้องหมั่นฝึกหัด สังเกต จำ และปรับปรุงการอ่านอยู่เสมอ แรกๆ อาจรู้สึกเป็นภาระหนักและน่าเบื่อหน่าย แต่ถ้าได้กระทำเป็นประจำ เป็นนิสัยแล้วจะทำให้ความลำบากดังกล่าวหายไป ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นคุ้มค่ายิ่ง

เรื่องที่ 3 การอ่านแปลความ ตีความ ขยายความ จับใจความหรือสรุปความ

การอ่านแปลความ หมายถึงการแปลเรื่องราวเดิมให้ออกมาเป็นคำใหม่ ภาษาใหม่หรือแบบใหม่ความมุ่งหมายของการแปลความอยู่ที่ความแม่นยำของภาษาใหม่ว่า ยังคงรักษาเนื้อหาและความสำคัญของเรื่องราวเดิมไว้ครบถ้วนหรือไม่

สำหรับการแปลความบทร้อยกรองเป็นร้อยแก้วหรือการถอดคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นร้อยแก้วนั้น ควรอ่านข้อความและหาความหมายของศัพท์แล้วเรียบเรียงเนื้อเรื่องหรือเนื้อหาเป็นร้อยแก้วให้สละสลวย โดยที่เนื้อเรื่องหรือเนื้อหานั้นยังคงเดิมและครบถ้วน เช่น

พฤษภาศร	อีกฤษชรัณปลดปลง
โททนต์เสนงคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

แปลความเป็นร้อยแก้วก็คือ

วีรชายและข้าง เมื่อตายแล้วยังมีพันและเขาทั้งสองข้างเหลืออยู่ ส่วนมนุษย์เมื่อตายไปร่างกายก็สิ้นไป คงเหลือแต่ความชั่วหรือความดีที่ได้ทำไว้เท่านั้น ที่ยังคงอยู่ในโลกนี้

การอ่านตีความ หรือการอ่านวิเคราะห์เป็นการอ่านอย่างพิจารณาถี่ถ้วนด้วยความเข้าใจเพื่อให้ได้ ประโยชน์ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน จะเป็นการอ่านออกเสียงหรืออ่านในใจก็ได้ แต่จุดสำคัญอยู่ที่การใช้สติปัญญาตีความหมายของคำและข้อความทั้งหมดรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ช้องกับข้อความที่อ่าน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการใช้เหตุผลและความรอบคอบในการพิจารณาทั้งถ้อยคำและสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่ผู้อ่านจะตีความสารใดๆ ได้กว้างหรือแคบ ลึกหรือตื้นขนาดไหน ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ส่วนตัวและความเฉียบแหลมของวิจารณ์ญาณ เป็นการอ่านที่ผู้อ่านพยายามเข้าใจความหมายในสิ่งที่ผู้เขียน มิได้กล่าวไว้โดยตรง ผู้อ่านพยายามสรุปลงความเห็นจากรายละเอียดของเรื่องที่อ่าน

การอ่านตีความนั้น ผู้อ่านจะต้องคิดหาเหตุผล เข้าใจผู้เขียน รู้วัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนใช้ทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง อธิบายข้อความทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองบางบท มิได้มีความหมายตรงอย่างเดียวแต่มีความหมายแฝงซ่อนเร้นอยู่ ผู้อ่านต้องแปลความก่อน แล้วจึงตีความให้เข้าใจ ความหมายที่แฝงอยู่

สารที่เราอ่านอยู่มี 2 ประเภท คือ ประเภทร้อยแก้วและประเภทร้อยกรอง ดังนั้น การตีความจึงมีการตีความทั้งสารประเภทร้อยแก้วและประเภทร้อยกรอง

ตัวอย่าง การตีความสารประเภทร้อยกรอง

“นาศิมิพิชเพียง สุริโย
 เลื่อยบ่ท่าเดโช แซ่มช้า
 พิชน้อยหยิ่งโยส แมลงป่อง
 ชูแต่หางเองอ้า อวดอ้างฤทธิ์”

(โคลงโลกนิติ)

โคลงบทนี้กล่าวถึงสัตว์ 2 ชนิด ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เปรียบเสมือนคน 2 จำพวก พวกแรกมีอำนาจ หรือมีความสามารถแต่ไม่แสดงออกเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร ส่วนพวกที่ 2 มีอำนาจหรือความสามารถน้อยแต่อวดดี กวียกย่องคนจำพวกแรก เหยียดหยามคนจำพวกหลัง โดยสังเกตจาก การใช้ถ้อยคำ เช่น ชูหางบ้าง พิชน้อยบ้าง ฉะนั้น ควรเอาอย่างคนจำพวกแรก คือมีอำนาจมีความสามารถ แต่ไม่แสดงออกเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร

ข้อปฏิบัติในการอ่านตีความ

1. อ่านเรื่องให้ละเอียดแล้วพยายามจับประเด็นสำคัญของข้อเขียนให้ได้
2. ขณะอ่านพยายามคิดหาเหตุผล และใคร่ครวญอย่างรอบคอบ แล้วนำมาประมวลเข้ากับความคิดของตนว่าข้อความนั้นๆ หมายถึงสิ่งใด
3. พยายามทำความเข้าใจกับถ้อยคำบางคำที่เห็นว่ามีความสำคัญรวมทั้งสภาพแวดล้อมหรือบริบทเพื่อกำหนดความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. การเรียบเรียงถ้อยคำที่ได้มาจากการตีความ จะต้องมีความหมายชัดเจน
5. พึงระลึกว่าการตีความมิใช่การถอดคำประพันธ์ ซึ่งต้องเก็บความหมายของบทประพันธ์นั้นๆ มาเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วให้ครบทั้งคำ และข้อความ การตีความนั้นเป็นการจับเอาแต่ใจ ความสำคัญ การตีความจะต้องใช้ความรู้ความคิดอันมีเหตุผลเป็นประการสำคัญ

ข้อควรคำนึงในการตีความ

1. ศึกษาประวัติและพื้นฐานความรู้ของผู้เขียน
2. ศึกษาสภาพสังคมในสมัยที่งานเขียนนั้นเกิดขึ้น ว่าเป็นสังคมชนิดใด เป็นประชาธิปไตยหรือเผด็จการเป็นสังคมเกษตร พาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรม เป็นสังคมที่เคร่งศาสนาหรือไม่
3. อ่านหลายๆ ครั้ง และพิจารณาในรายละเอียด จะทำให้เห็นแนวทางเพิ่มขึ้น
4. ไม่ยึดถือสิ่งที่ตนตีความนั้นถูกต้อง อาจมีผู้อื่นเห็นแย้งก็ได้ ไม่ควรยึดมั่นในกรณีที่ไม่ตรงกับผู้อื่นว่าของเราถูกต้องที่สุด

การอ่านขยายความ คือ การอธิบายเพิ่มเติมให้ละเอียดขึ้นภายหลังจากได้ตีความแล้ว ซึ่งอาจใช้วิธี ยกตัวอย่างประกอบหรือมีการอ้างอิงเปรียบเทียบเนื้อความให้กว้างขวางออกไปจนเป็นที่เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง “ความโศกเกิดจากความรัก ความกลัวเกิดจากความรัก ผู้ที่ละความรักเสียได้ก็ไม่โศกไม่กลัว” (พุทธภาษิต)

ข้อความนี้ให้ข้อคิดว่า ความรักเป็นต้นเหตุให้เกิดความโศก และความกลัวถ้าตัดหรือละความรักได้ ทั้งความโศก ความกลัวก็ไม่มี

ขยายความ

เมื่อบุคคลมีความรักในสิ่งใดหรือคนใด เขาก็ต้องการให้สิ่งนั้นคนนั้นคงอยู่ให้เขารักตลอดไปมนุษย์ส่วนมากกลัวว่าคนหรือสิ่งที่ตนรัก จะแตกสลายหรือสูญสิ้นจากไป แต่เมื่อถึงคราวทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงไปไม่อาจคงอยู่ได้ ย่อมมีการแตกทำลายสูญสลายไปตามสภาพ ถ้ารู้ความจริงดังนี้และรู้จักจะความรัก ความผูกพันนั้นเสีย เขาจะไม่ต้องกลัวและไม่ต้องโศกเศร้าเสียใจอีกต่อไป

การขยายความนี้ใช้ในกรณีที่ข้อความบางข้อความ อาจมีใจความไม่สมบูรณ์จึงต้องมี การอธิบายหรือขยายความเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น การขยายความอาจขยายความเกี่ยวกับคำศัพท์หรือการให้เหตุผลเพิ่มเติม เช่น จำนวน สุภาพศ โคลง กลอนต่างๆ เป็นต้น

การอ่านจับใจความหรือสรุปความ

การอ่านจับใจความหรือสรุปความ คือ การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญและส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง

ใจความสำคัญ คือ ข้อความที่มีสาระคลุมข้อความอื่นๆ ในย่อหน้านั้นหรือเรื่องนั้นทั้งหมด ข้อความอื่นๆ เป็นเพียงส่วนขยายใจความสำคัญเท่านั้น ข้อความหนึ่งหรือตอนหนึ่งจะมีใจความสำคัญที่สุดเพียงหนึ่งเดียว นอกนั้นเป็นใจความรอง คำว่าใจความสำคัญนี้ บางทีเรียกเป็นหลายอย่าง เช่น

แก่นหรือหัวใจของเรื่อง แก่นของเรื่องหรือความคิดหลักของเรื่อง แต่จะอย่างไรก็ตามใจความสำคัญคือ สิ่งที่เป็นสาระที่สำคัญที่สุดของเรื่องนั่นเอง

ใจความสำคัญส่วนมากจะมีลักษณะเป็นประโยค ซึ่งอาจจะปรากฏอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของ ย่อหน้าก็ได้ จุดที่พบใจความสำคัญของเรื่องแต่ละย่อหน้ามากที่สุดคือ ประโยคที่อยู่ตอนต้นย่อหน้า เพราะผู้เขียนมักจะบอกประเด็นสำคัญไว้ก่อน แล้วจึงขยายรายละเอียดให้ชัดเจน รองลงมาคือประโยคตอนท้ายย่อหน้า โดยผู้เขียนจะบอกรายละเอียดหรือประเด็นย่อยๆ ก่อน แล้วจึงสรุปด้วยประโยคที่เป็นประเด็นไว้ภายหลัง สำหรับจุดที่พบใจความสำคัญยากขึ้นก็คือประโยคตอนกลางย่อหน้า ซึ่งผู้อ่าน จะต้องใช้ความพยายามสังเกตให้ดี ส่วนจุดที่หาใจความสำคัญยากที่สุด คือ ย่อหน้าที่ไม่มีประโยคสำคัญปรากฏชัดเจน อาจมีหลายประโยคหรืออาจจะอยู่รวมๆ กันในย่อหน้าก็ได้ ซึ่งผู้อ่านต้องสรุปออกมาเอง

โครงเรื่องที่ดีมีลักษณะดังนี้

- 1.1 มีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องและระหว่างบุคคลในเรื่องอย่างเกี่ยวเนื่องกันไปโดยตลอด
- 1.2 มีขัดแย้งหรือปมของเรื่องที่น่าสนใจ เช่น ความขัดแย้งของมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม การต่อสู้ระหว่างอำนาจอย่างสูงกับอำนาจอย่างต่ำภายในจิตใจ การชิงรักหักสวาท ฯลฯ ขัดแย้งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาอย่างน่าสนใจ
- 1.3 มีการสร้างความสนใจใคร่รู้ตลอดไป (Suspense) คือการสร้างเรื่องให้ผู้อ่านสนใจใคร่รู้ อย่างต่อเนื่องโดยตลอด อาจทำได้หลายวิธี เช่น การปิดเรื่องที่ผู้อ่านต้องการทราบไว้ก่อน การบอกให้ ผู้อ่านทราบว่าจะมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในตอนต่อไป การจบเรื่องแต่ละตอนทิ้งปัญหาไว้ให้ผู้อ่าน อยากรู้อยากเห็นเรื่องราวต่อไป
- 1.4 มีความสมจริง (Realistic) คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล มิใช่เหตุประจวบหรือเหตุบังเอิญที่มีน้ำหนักเบาเกินไป เช่น คนกำลังเดือดร้อนเรื่องเงิน หาทางออกหลายอย่างแต่ไม่สำเร็จ บังเอิญถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงพ้นความเดือดร้อนไปได้

2. กลวิธีในการดำเนินเรื่อง จะช่วยให้เรื่องน่าสนใจและเกิดความประทับใจซึ่งอาจทำได้ หลายวิธี เช่น

- 2.1 ดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน คือเริ่มตั้งแต่ละครเกิด เติบโตเป็นเด็ก เป็นหนุ่มสาว แก่ แล้วถึงแก่กรรม
- 2.2 ดำเนินเรื่องย้อนต้น เป็นการเล่าแบบกล่าวถึงเหตุการณ์ในตอนท้ายก่อนแล้วไปเล่า ตั้งแต่จนกระทั่งจบ
- 2.3 ดำเนินเรื่องสลับไปมา คือ การเริ่มเรื่องในตอนใดตอนหนึ่งก่อนก็ได้ เช่น อาจกล่าว ถึงอดีตแล้วกลับมาปัจจุบันอีก หรือการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่สลับไปมา

ผู้อ่านควรพิจารณาว่ากลวิธีในการดำเนินเรื่องของผู้เขียนแต่ละแบบมีผลต่อเรื่องนั้น อย่างไร ทำให้เรื่องน่าสนใจชวนติดตามและก่อให้เกิดความประทับใจหรือไม่ หรือว่าก่อให้เกิด ความสับสนยากต่อการติดตามอ่าน

3. ตัวละคร ผู้อ่านสามารถพิจารณาตัวละครในนวนิยายในด้านต่อไปนี้

3.1 ลักษณะนิสัยของตัวละคร

3.1.1 มีความสมจริงเหมือนคนธรรมดาทั่วไป คือ มีทั้งดีและไม่ดีอยู่ในตัวเอง ไม่ใช่ตัวดีจนหาที่หนึ่ง หรือเลวจนหาที่ชมไม่พบ

3.1.2 มีการกระทำหรือพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยตนเอง ไม่ประพฤติปฏิบัติในที่หนึ่งอย่างหนึ่งและอีกที่อย่างหนึ่ง

3.1.3 การเปลี่ยนลักษณะนิสัยของตัวละครต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

3.2 บทสนทนาของตัวละคร บทสนทนาที่ดี ควรพิจารณา ดังนี้

- 3.2.1 มีความสมจริง คือ สร้างบทสนทนาให้สอดคล้องกับฐานะและลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง
- 3.2.2 มีส่วนช่วยให้เรื่องดำเนินต่อไปได้
- 3.2.3 มีส่วนช่วยให้รู้จักตัวละครในด้านรูปร่างและนิสัยใจคอ

4. ฉาก หมายถึง สถานที่และเวลาที่เรื่องนั้นๆ เกิดขึ้น มีหลักการพิจารณา ดังนี้

4.1 สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และช่วยสร้างบรรยากาศ เช่น บ้านร้างมีโคมไฟดวงเดียวตามห้อง ฯลฯ น่าจะเป็นบ้านที่มีผีสิง คีฬาที่มีพายุฝนตกหนักจะเป็นฉากสำหรับฆาตกรรม

4.2 ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ฉากที่มีความถูกต้องตามสภาพภูมิศาสตร์และ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ จะช่วยเสริมให้นวนิยายเรื่องนั้นมีคุณค่าเพิ่มขึ้น

5. **สารัตถะ** หรือสาระของเรื่อง หมายถึง แนวคิด จุดมุ่งหมายหรือทัศนะของผู้แต่งที่ต้องการสื่อมาถึงผู้อ่าน ผู้แต่งอาจจะบอกผู้อ่านตรงๆ หรือให้ตัวละครเป็นผู้บอกหรืออาจปรากฏที่ชื่อเรื่อง แต่โดยมากแล้วผู้แต่ง จะไม่บอกตรงๆ ผู้อ่านต้องค้นหาสาระของเรื่อง เช่น เรื่อง ผู้ดีของดอกไม้อวด ต้องการจะแสดงว่า ผู้ดีนั้นมีความหมายอย่างไร เรื่องจดหมายจากเมืองไทยของโบทันต้องการแสดงให้เห็นข้อดีข้อเสียของคนไทย โดยเฉพาะน้ำใจซึ่งคนชาติอื่นไม่มีเหมือน

นวนิยายที่ดีจะต้องมีสารัตถะของเรื่องและมีคุณค่าต่อผู้อ่านไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง หลักสำคัญในการเลือกวรรณกรรมในการอ่านต้องเลือกให้ตรงกับความรู้สึก มีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการ เป็นวรรณกรรมที่ดีให้คุณค่าแก่ชีวิต ดังนี้

1. เนื้อหาความคิดเห็น มีจุดมุ่งหมายที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์
2. กลวิธีในการแต่งดี ได้แก่ภาษาที่ใช้ และองค์ประกอบอื่นๆ สื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการ อ่านเข้าใจง่ายและสละสลวย
3. มีคุณประโยชน์

เรื่องที่ 4 วรรณคดี

วรรณคดี คือ หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดีมีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ มีคุณค่าสูงในด้านความคิด อารมณ์และความเพลิดเพลิน ทำให้ผู้อ่านเห็นความงาม ความไพเราะ เกิดความซาบซึ้งกินใจ วรรณคดีจึงมีความงดงามด้านวรรณศิลป์ ช่วยยกระดับจิตใจ ความรู้สึก และภูมิปัญญาของผู้อ่านให้สูงขึ้น วรรณคดีจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

ความสำคัญของวรรณคดี

วรรณคดีเป็นสิ่งสร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรมและอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นมนุษย์ด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา ซึ่งมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย

พระยาอนุมานราชชน (ยง เสฐียรโกเศศ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีไว้ในหนังสือ แง่คิดจากวรรณคดีว่า

โลกจะเจริญก้าวหน้าได้ไกลก็เพราะวิทยาศาสตร์ แต่ลำพังวิทยาศาสตร์เท่านั้นไม่ครอบคลุมไปถึงความเป็นไปในชีวิตที่มีอารยธรรมและวัฒนธรรมสูง เราต้องมีศาสนา เราต้องมีปรัชญา เราต้องมีศิลปะ และเราต้องมีวรรณคดีด้วย สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาแต่ความดีงาม นำความบันเทิงมาให้แก่จิตใจ ให้เราคิดงาม เห็นงาม ประพฤติงาม มีความงามเป็นเจ้าเรือน แนบสนิทอยู่ในสันดาน ศิลปะและวรรณคดีนี้แหละคือแดนแห่งความเพลิดเพลินใจ ทำให้มีใจสูงเหนือใจแข็งกระด้าง เป็นแดนที่ทำให้ความแข็ง กระด้างต้องละลายสูญหาย กลายเป็นมีใจงาม ละมุนละม่อม เพียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดี

วรรณคดีมีความสำคัญทางด้านการใช้ภาษาสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคน การสืบทอดและ อนุรักษ์วัฒนธรรม กฎระเบียบคำสอน และเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีให้เกิดในกลุ่มชน และให้ความจริงใจ นอกจากจะให้คุณค่าในด้านอรรถรสของถ้อยคำให้ผู้อ่านเห็นความงดงามของภาษาแล้วยังมีคุณค่าทางสติปัญญาและศีลธรรมอีกด้วย วรรณคดีจึงมีคุณค่าแก่ผู้อ่าน 2 ประการคือ

1. คุณค่าทางสุนทรียภาพหรือความงาม สุนทรียภาพหรือความงามทางภาษาเป็นหัวใจของวรรณคดี เช่น ศิลปะของการแต่งทั้งการบรรยาย การเปรียบเทียบ การเลือกสรรถ้อยคำให้มีความหมายเหมาะสม กระทบอารมณ์ผู้อ่าน มีสัมผัสให้เกิดเสียงไพเราะเป็นต้น
2. คุณค่าทางสารประโยชน์ เป็นคุณค่าทางสติปัญญาและสังคมตามปกติวรรณคดีจะเขียนตามความเป็นจริงของชีวิต ให้คิดสอใจแก่ผู้อ่าน สอดแทรกสภาพของสังคม วัฒนธรรมประเพณี ทำให้ ผู้อ่านมีโลกทัศน์เข้าใจโลกได้กว้างขึ้น

ลักษณะของหนังสือที่เป็นวรรณคดี

1. มีโครงเรื่องดี ชวนอ่าน มีคุณค่าสาระและมีประโยชน์
2. ใช้สำนวนภาษาที่ประณีต มีความไพเราะ

3. แต่งได้ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์
4. มีรสแห่งวรรณคดีที่ผู้อ่านคล้อยตาม

“วรรณคดีมรดก” หมายถึง วรรณคดีที่บรรพบุรุษหรือกวีสมัยก่อนแต่งเอาไว้ และเป็นที่ยอมรับ อ่านกันอย่างแพร่หลาย ความนิยมนั้นตกทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกอันล้ำค่า ของชาติที่บรรพบุรุษมอบไว้แก่อนุชนรุ่นหลังให้เห็นความสำคัญของวรรณคดีมรดก

วรรณคดีมรดกมักจะแสดงภาพชีวิตของคนในสมัยก่อนที่มีการประพันธ์วรรณคดีเรื่องนั้นๆ โดยไม่ปิดบังส่วนที่บกพร่อง ทั้งยังแทรกแนวคิด ปรัชญาชีวิตของกวีไว้ด้วย

วรรณคดีมรดกมีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ สังคม อารมณ์ วรรณศิลป์ ตลอดจนก่อให้เกิดคติสอนใจ นับเป็นมรดกทางปัญญาของคนในชาติ ขนบของการแต่งวรรณคดีมรดก

หลักการพินิจและวิจารณ์วรรณคดี

การวิจารณ์ หมายถึง การพิจารณาเพื่อเป็นแนวในการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือสิ่งใดไม่ดี การวิจารณ์วรรณคดีจะต้องพิจารณาทุกขั้นตอน ทุกองค์ประกอบของงานเขียนมีการแยกแยะตั้งแต่การใช้ถ้อยคำ สำนวน ภาษา รูปประโยค เนื้อเรื่อง แนวคิด การนำเสนอเนื้อหา และคุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์และคุณค่าทางด้านสังคม

คุณค่าทางวรรณศิลป์ได้แก่ การพิจารณาศิลปะและรูปแบบงานประพันธ์โดยพิจารณาจากศิลปะในการแต่งทั้งบทร้อยแก้วและบทร้อยกรอง มีกลวิธีในการแต่งมีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับเนื้อหา มีความน่าสนใจและมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ ใช้สำนวนในการแต่งมีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับเนื้อหา มีความน่าสนใจและมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ ใช้สำนวนภาษาสละสลวย สื่อความหมายได้ชัดเจน

คุณค่าด้านสังคม เป็นการพิจารณาจากการที่ผู้ประพันธ์มักแสดงภูมิปัญญาของตน ค่านิยม และจริยธรรมที่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมได้มากน้อยเพียงใด หรือเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคมอย่างไร มีส่วนช่วยพัฒนาสังคมหรือประเทืองปัญญาของตนในสังคมช่วยอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าของชาติ บ้านเมืองและมีส่วนช่วยสนับสนุนค่านิยมอันดีงาม เป็นต้น

การพิจารณาวรรณคดี คือ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีเล่มใดเล่มหนึ่งอย่างสั้นๆ โดยมีเจตนาให้วรรณคดีนั้นให้ผู้อ่านรู้จักว่ามีเนื้อเรื่อง มีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างไร ผู้พินิจมี ความคิดเห็นอย่างไรต่อวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ชอบหรือไม่ชอบ เพราะเหตุใด ในการพินิจหรือวิจารณ์วรรณคดีมีหลักการดังนี้

1. แยกองค์ประกอบของหนังสือหรือวรรณคดีที่วิจารณ์ให้ได้
2. ทำความเข้าใจกับองค์ประกอบที่แยกออกมาให้แจ่มแจ้งชัดเจน
3. พิจารณาหรือวิจารณ์วรรณคดีในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 ประวัติความเป็นมา
 - 3.2 ลักษณะของการประพันธ์
 - 3.3 เรื่องย่อ
 - 3.4 การวิเคราะห์เรื่อง
 - 3.5 แนวคิดและจุดมุ่งหมายในการแต่ง ฉาก ตัวละคร และการใช้ภาษา
 - 3.6 คุณค่าด้านต่างๆ

การอ่านวรรณคดีเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์

การอ่านวรรณคดี ผู้อ่านควรมีจุดประสงค์ในการอ่าน เช่น การอ่านเพื่อฆ่าเวลาเป็นการอ่านที่ไม่ต้องวิเคราะห์ว่าหนังสือเล่มนั้นดีเลวอย่างไร การอ่านเพื่อความเจริญทางจิตใจ เป็นการอ่านเพื่อให้รู้เนื้อเรื่องได้รับรสแห่งวรรณคดี การอ่านเพื่อหาความรู้เป็นการอ่านเพื่อฟังเสียงเนื้อเรื่อง ค้นหาความหมาย และหวัข้อความรู้จากหนังสือที่อ่าน การอ่านเพื่อพินิจวรรณคดี จะต้องอ่านเพื่อหาความรู้ และเพื่อความเจริญทางจิตใจ จะต้องอ่านด้วยความรอบคอบ สังเกตและพิจารณาตัวอักษรที่อ่าน และต้องสามารถทราบว่ วรรณคดีที่อ่านเป็นวรรณคดีประเภทใด เช่น คำสอน สรรเสริญวีรบุรุษของชาติ การแสดงอารมณ์ บทละคร นิทาน และยังคงพิจารณาเนื้อเรื่องและตัวละครว่าเนื้อเรื่องนั้นเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีแนวคิดอย่างไร ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไร สุนทรียภาพแห่งบทร้อยกรองเป็นอย่างไร เช่น การใช้ ถ้อยคำเหมาะสม มีความไพเราะ และสร้างมโนภาพแจ่มชัดมากน้อยเพียงใด เป็นต้น ในการอ่านวรรณคดี

เรื่องที่ 6 ภาษาถิ่น

ความหมายของภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาที่ใช้สื่อความหมายตามท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งจะแตกต่างกันในถ้อยคำ สำเนียงแต่ก็สามารถจะติดต่อสื่อสารกันได้ และถือว่าเป็นภาษาเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันตามท้องถิ่นเท่านั้น

ภาษาถิ่น บางที่มักจะเรียกกันว่า ภาษาพื้นเมือง ทั้งนี้เพราะไม่ได้ใช้เป็นภาษามาตรฐานหรือภาษากลางของประเทศ

สาเหตุที่ทำให้เกิดภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น เกิดจากสาเหตุการย้ายถิ่นฐาน เมื่อกลุ่มชนที่ใช้ภาษาเดียวกันย้ายถิ่นฐานไปตั้งแหล่งใหม่ เนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติ มีการรุกรานของศัตรู เมื่อแยกย้ายไปอยู่คนละถิ่นนานๆ ภาษาที่ใช้จะค่อยเปลี่ยนแปลงไปเช่น เสียงเปลี่ยนไป คำและความหมายเปลี่ยนไป ทำให้เกิดภาษาถิ่นขึ้น

คุณค่าและความสำคัญของภาษาถิ่น

1. ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมทางภาษาและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น
2. ภาษาถิ่นเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารทำความเข้าใจและแสดงความเป็นญาติ เป็นพวกเดียวกันของเจ้าของภาษา
3. ภาษาถิ่นต้นกำเนิดและเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทยและวรรณคดีไทย การศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้การสื่อสารและการศึกษาวรรณคดีได้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น
4. การศึกษาและการใช้ภาษาถิ่น จะช่วยให้การสื่อสารได้มีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นหนึ่งของคนในชาติ

ลักษณะของภาษาถิ่น

1. มีการออกเสียงต่างๆ ถิ่น เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ ความห่างไกลขาดการติดต่อสื่อสารกันเป็นเวลานานมาๆย่อมทำให้ออกเสียงต่างกันไป
2. การผสมกันทางเชื้อชาติเพราะอยู่ใกล้เคียงกันทำให้มีภาษาอื่นมาปน เช่น ภาษาอีสาน มีภาษากลางและเขมรมาปนเพราะมีเขตแดนใกล้กันทำให้ภาษาเปลี่ยนไปจากภาษากลาง
3. การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีซึ่งกันและกัน ทำให้ภาษาเปลี่ยนจากภาษากลาง
4. หน่วยเสียงของภาษาถิ่นมีส่วนคล้ายกันและแตกต่างกัน หน่วยเสียงของภาษากลางมี 21 เสียง ภาษาถิ่นมีหน่วยเสียงตรงกันเพียง 17 เสียง นอกนั้นแจกต่างกัน เช่น ภาษาถิ่นเหนือและอีสานไม่มีหน่วยเสียง ช และ ฃ ภาษาถิ่นใต้ไม่มีหน่วยเสียง ง และ ฃ เป็นต้น
5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่น แตกต่างกันไป ภาคใต้มีเสียงวรรณยุกต์ 7 เสียง ภาคเหนือและอีสานมีเสียงวรรณยุกต์ 6 เสียง ตัวอย่างการกลายเสียงวรรณยุกต์

ม้า (กลาง) ภาคใต้ออกเสียงเป็น หม่า

ข้าว (กลาง) ภาคอีสานออกเสียงเป็น ข้าว

ช้าง (กลาง) ภาคเหนือออกเสียงเป็น จ้าง

6. การกลายเสียงพยัญชนะในภาษาถิ่นเหนือ ใต้ อีสาน นั้นมีส่วนแตกต่างกันหลายลักษณะ เช่น

6.1 ภาษาไทยเหนือ จะมีคำที่กลายเสียงพยัญชนะจากภาษาไทยกลางอยู่หลายตัว ภาษาไทยกลางเป็น ช ไทยเหนือจะเป็น จ เช่น ช้างเป็นจ้าง ฉะนั้นเป็นจะฉั้น ไซ้เป็นไซ้ ภาษาไทยกลางใช้ ร ไทยเหนือจะเป็น ฮ เป็น รัก เป็นฮัก ร้องเป็นฮ้อง โรงเรียนเป็นโฮงเฮียน ภาษาไทยกลางเป็น คิดเป็นกิด คิ้วเป็นกิ้ว ภาษากลางใช้ ท ภาษาไทยเหนือใช้ ต เช่น ทานเป็นตาน ท่านเป็นต่าน และภาษาไทยเหนือนอกจากจะใช้พยัญชนะต่างกันแล้วยังไม่ค่อยมีตัวควบกล้ำเช่น ชักลาก เป็น ชักขาด โกรธ เป็น โขต นอกจากนี้จะมีคำว่า โปรต ไทยเหนือ โปต ไคร เป็น ไผ เป็นต้น

6.2 ภาษาไทยอีสานก็มีกลายเสียงหรือมีหน่วยเสียงต่างกับภาษาไทยกลางหลายตัว ตัวอย่าง ช ใช้ ซ แทนเสียง ร ใช้ ฮ แทนเสียง ฉ และ ย จะออกเสียงนาสิก แทนภาษาไทยกลาง ช้าง ไทยอีสานเป็นซ่าง เรา เป็น เฮา เลือด เป็น เฮือด หุ้ง เป็น ฉุ้ง (นาสิก) ไหญ่ เป็น ฉู่ ภาษาไทยอีสานจะไม่มีคำควบกล้ำคล้ายเหนือ เช่น กล้วย เป็น ก้วย ปลา เป็น ป่า ของ เป็น ซ้อ เปรต เป็น เฟต และภาษาไทยอีสานมีการสลับรับเสียงด้วย เช่น ตะกร้อ เป็น กะต้อ ตะกร้า เป็น กะต๋า ตะกรุด เป็น กะตุต เป็นต้น

6.3 ภาษาไทยใต้ก็มีการกลายเสียงพยัญชนะจากภาษาไทยกลางเหมือนกัน ภาษาไทยกลางเป็น ง ภาษาไทยใต้จะเป็น ฮ เสียง รุ จะเป็น ล (บางจังหวัด) และญ จะออกเสียงนาสิก ตัวอย่าง ภาษาไทยกลาง คำว่า เงิน ภาษาไทยใต้ เป็น เฮิง งาน เป็น ฮาน รัก เป็น หลัก เป็นต้น นอกจากนี้พยัญชนะและคำอื่นที่ภาษาไทยกลาง

7. ภาษาถิ่นเหนือใต้และอีสานมีการกลายเป็นเสียงจากภาษาไทยกลางหน่วยเสียง

7.1 ภาษาไทยเหนือจะกลายเป็นเสียงสระ อี เป็น อี้ เช่น คิดเป็นกี้ด สระอีเป็นสระเออ เช่น ถึงเป็นถึง สระอะ เป็นสระอา เช่น มะพร้าว เป็น หม่าพว้าง มะละกอ เป็นหมากก้วยเต็ด สระเอ เป็นสระแเอ เช่น เอวเป็นสระแเอว เป็นต้น

7.2 ภาษาไทยอีสานมีการกลายเป็นเสียงสระเช่น สระเอือ เป็นเอือ เช่น เนื้อเป็นเนื้อ สระอัวเป็นสระสระโอ เช่นวัว เป็น โง่ ตัว เป็น โต สระอี เป็นสระเออ เช่น ครึ่ง เป็นเคิ่ง สระอา เป็นสระอัว เช่น ขวา เป็น ขัว เป็นต้น

7.3 ภาษาไทยอีสานมีการกลายเป็นเสียงสระ เช่น ภาษาไทยกลางใช้ สระ อี อี้ ภาษาถิ่นใต้ใช้ สระเอะ เอ เช่น ลี เป็น เส ซีก เป็น แซก สระเอะ เอ ใช้เป็นสระแอะ แอ เช่น เด็ก เป็นแด็ก เป็นต้น

8. ความหมายของคำในภาษาถิ่นแตกต่างไปจากภาษากลาง เช่น คำว่ารักษา ภาษาถิ่นใต้มีความหมายว่า เลี้ยง เช่น นำลิงไปรักษา หมายถึงนำลิงไปเลี้ยง บัวลอย ภาษาถิ่นเหนือหมายถึงผักตบชวา แพรนม ภาษาถิ่นอีสานหมายถึงฟ้าเซ็ดหน้า ภาษาถิ่นใต้เรียกฟ้าเซ็ดหน้าว่า ฟ้านุ้ย เป็นต้น

เรื่องที่ 7 ส่วนวน สุภาษิต

ส่วนวน หมายถึง คำกล่าวหรือกลุ่มคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบเป็นเชิงให้ใช้ความคิด และตีความบางส่วนจะบอกหรือสอนตรงๆ บางส่วนวนสะท้อนความคิด ความรู้สึกของกลุ่มชนในท้องถิ่นในอดีตด้วย

สุภาษิต หมายถึง คำกล่าวที่ดั่งามเป็นความจริง ทุกสมัยเป็นคำสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติ ดังตัวอย่าง

“หล้าร้องซังก่าย หล้าใจซังกายก”

ความหมาย คิดจะทำอะไรต้องคิดใคร่ครวญให้รอบคอบก่อนตัดสินใจ

“นอนจนหัวนแวงวาน”

ความหมาย นอนตื่นสายมากจนตะวันส่องสว่างไปทั่วบ้าน

“พูดไป สองไฟเบี่ย นิงเสียต่าสิ่งทอง”

ความหมายพูดไปไม่มีประโยชน์อะไร นิงไว้ดีกว่า

“เกลือจิ้มเกลือ”

ความหมาย ไม่ยอมเสียเปรียบกัน แก่เผ็ดกันให้สาสม

“ชายผ้าเอาหน้ารอด”

ความหมาย ยอมเสียสละของที่จำเป็นที่มีอยู่เพื่อจะรักษาชื่อเสียงของตนไว้

“ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม”

ความหมายเพียรพยายามสุดความสามารถจนกว่าจะสำเร็จผล

“น้ำมาปลากินมด น้ำลตมตกินปลา”

ความหมาย ที่ใครที่มัน

บทที่ 4 การเขียน

เรื่องที่ 1 หลักการเขียน

ความหมายและความสำคัญของการเขียน

การเขียน คือ การแสดงความรู้ ความคิด อารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของผู้ส่งสารออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้รับสารอ่านเข้าใจได้รับความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการ ต่างๆ เหล่านั้น

การเขียนเป็นพฤติกรรมของการส่งสารของมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า การส่งสารด้วยการพูดและการอ่าน เพราะการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตัวหนังสือจะคงทนถาวรและกว้างขวางกว่าการพูด และการอ่าน การที่เราได้ทราบความรู้ความคิดและวิทยาการต่างๆ ของบุคคลในยุคนั้นๆ ก็เพราะมนุษย์รู้จักการเขียนสัญลักษณ์แทนคำพูดถ่ายทอดให้เราทราบ

การเขียนเพื่อส่งสารมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารหรือผู้เขียนซึ่งจะต้องมีความสามารถในหลายด้าน ทั้งกระบวนการคิดกระบวนการเขียนความสามารถในด้านการใช้ภาษาและอื่นๆ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดี มีจุดประสงค์ในการถ่ายทอดเพื่อจะให้ผู้อ่านได้รับสิ่งใดและทราบพื้นฐานของผู้รับสารเป็นอย่างดีด้วย

2. สามารถเลือกรูปแบบและกลวิธีในการเขียนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและโอกาส เช่น การเขียนคำชี้แจงก็เหมาะที่จะเขียนแบบร้อยแก้ว หากเขียนคำอวยพรในโอกาสต่างๆ อาจจะใช้ การเขียนแบบ ร้อยกรองเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน จะเหมาะสมกว่า เป็นต้น
3. มีความสามารถในการใช้ภาษาโดยเฉพาะภาษาเขียนทั้งการเขียนคำและข้อความตามอักขรวิธี รวมทั้งการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนต่างๆ
4. มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าและการฝึกฝนทักษะการเขียน
5. มีศิลปะในการใช้ถ้อยคำได้ไพเราะเหมาะสมกับเนื้อหาหรือสารที่ต้องการถ่ายทอด

หลักการเขียนที่ดี

1. เขียนตัวหนังสือชัดเจน อ่านง่าย เป็นระเบียบ
 2. เขียนได้ถูกต้องตามอักขรวิธี สะกดการันต์ วรรณยุกต์ วางรูปเครื่องหมายต่างๆ เว้นวรรคตอนได้ถูกต้อง เพื่อจะสื่อความหมายได้ตรงและชัดเจน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสารได้ดี
 3. เลือกใช้ถ้อยคำได้เหมาะสม สื่อความหมายได้ดี กะทัดรัด ชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหา เพศ วัย และระดับของผู้อ่าน
 4. เลือกใช้สำนวนภาษาได้ไพเราะ เหมาะสมกับความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ที่ต้องการถ่ายทอด
 5. ใช้ภาษาเขียนไม่ควรใช้ภาษาพูด ภาษาโฆษณาหรือภาษาที่ไม่ได้มาตรฐาน
 6. เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบและหลักเกณฑ์ของงานเขียนแต่ละประเภท
 7. เขียนในสิ่งสร้างสรรค์ ไม่เขียนในสิ่งที่จะสร้างความเสียหายหรือความเดือดร้อนให้แก่บุคคลและสังคม
- การที่จะสื่อสารด้วยการเขียนได้ดี ผู้เขียนต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาและต้องปฏิบัติตามหลักการเขียนที่ดีมีมารยาท

การเขียนรูปแบบต่างๆ

รูปแบบการเขียน งานเขียนในภาษาไทยมี 2 รูปแบบคือ งานเขียนประเภทร้อยกรองกับงานเขียนประเภทร้อยแก้ว ซึ่งผู้เรียนได้เคยศึกษามาบ้างแล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในที่นี้จะพูดถึงงานเขียนประเภทร้อยแก้วที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเขียนจดหมาย การเขียนเรียงความ การเขียนย่อความ การจดบันทึกและการเขียนแสดงความคิดเห็น และงานเขียนประเภทร้อยกรองบางประเภทเท่านั้น

การเขียนจดหมาย

การเขียนจดหมายเป็นวิธีการที่นิยมใช้เพื่อการสื่อสารแทนการพูด เมื่อผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ ห่างไกลกัน เพราะประหยัดค่าใช้จ่าย มีลายลักษณ์อักษรเป็นหลักฐานส่งถึงกันได้สะดวกทุกพื้นที่ จดหมายที่เขียนติดต่อกันมีหลายประเภทเป็นต้นว่า

จดหมายส่วนตัว เป็นจดหมายที่เขียนถึงกันระหว่างญาติมิตร หรือครูอาจารย์ เพื่อส่งข่าวคราว บอกกล่าวได้ถามถึงความทุกข์สุข แสดงถึงความรัก ความปรารถนาดี ความระลึกถึงต่อกัน รวมทั้งการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ การขอความช่วยเหลือ ขอคำแนะนำซึ่งกันและกัน

จดหมายกิจธุระ เป็นจดหมายที่บุคคลเขียนติดต่อกับบุคคลอื่น บริษัท ห้างร้านและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อแจ้งกิจธุระ เป็นต้นว่า การนัดหมายขอสมัครงาน ขอความช่วยเหลือและขอคำปรึกษาเพื่อ ประโยชน์ในด้านการงานต่างๆ

จดหมายธุรกิจ เป็นจดหมายที่เขียนติดต่อกันในเรื่องธุรกิจ และการเงินระหว่างบริษัท ห้างร้านและองค์การต่างๆ

จดหมายราชการหรือหนังสือราชการ เป็นจดหมายที่ติดต่อกันเป็นทางราชการจากส่วนราชการหนึ่งถึงอีกส่วนราชการหนึ่งข้อความในหนังสือถือว่าเป็นหลักฐานทางราชการและมีสภาพผูกมัดถาวรในราชการ จดหมายราชการจะมีเลขที่ของหนังสือมีการลงทะเบียนรับ-ส่ง ตามระเบียบของงานสารบรรณ

การเขียนเรียงความ

การเขียนเรียงความในรูปแบบการเขียนอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องใช้ศิลปะในการเรียบเรียงถ้อยคำภาษาให้เป็นเนื้อเรื่อง เพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริง ความรู้ ความรู้สึก จินตนาการและความเข้าใจด้วยภาษาที่ถูกต้องสละสลวยการจะเขียนเรียงความได้ดีผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบ กฎเกณฑ์ให้เข้าใจและฝึกเขียน เป็นประจำ

การเขียนเรียงความ มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความนำหรือคำนำ ความนำเป็นส่วนแรกของการเขียนเรียงความ ซึ่งผู้รู้ได้แนะนำให้เขียนหลังจากเขียนส่วนอื่นๆเสร็จเรียบร้อยแล้ว และจะไม่ซ้ำกับข้อความลงท้ายหรือสรุป ความนำของการเขียนเรียงความจะทำหน้าที่ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจต่อเนื่องของเรื่องนั้นๆ
2. ปูพื้นฐานความเข้าใจให้กับผู้อ่าน หรือชี้ให้เห็นความสำคัญของเรื่องก่อนที่จะอ่านต่อไป
3. บอกขอบข่ายเนื้อเรื่องนั้นๆ ว่ามีขอบข่ายอย่างไร

ส่วน 2 เนื้อเรื่องหรือตัวเรื่อง การเขียนเนื้อเรื่อง ผู้เรียนจะต้องดูหัวข้อเรื่องที่จะ เขียนแล้วพิจารณาว่าเป็นเรื่องลักษณะใด ควรตั้งวัตถุประสงค์ของการเขียนเรียงความอย่างไร เพื่อให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเชื่อหรือคล้อยตาม เพื่อให้ความบันเทิงหรือเพื่อส่งเสริมให้ผู้อ่านใช้ความคิดของตนให้กว้างขวางขึ้น เมื่อได้จุดประสงค์ในการเขียน ผู้เรียนจะสามารถกำหนดขอบข่ายของหัวข้อเรื่องที่จะเขียนได้

ส่วนที่ 3 บทสรุปหรือความลงท้าย การเขียนบทสรุปหรือความลงท้าย ผู้รู้ได้แนะนำให้เขียนหลังจากเขียนโครงเรื่องเสร็จแล้ว เพราะความลงท้ายจะทำหน้าที่ย้ำความสำคัญของเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านจดจำสาระสำคัญของเรื่องนี้ได้ หรือช่วยให้ ผู้อ่านเข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนอีกด้วย วิธีการเขียนความลงท้ายอาจทำได้ดังนี้

1. สรุปความทั้งหมดที่น่าเสนอในเรื่อง ให้ได้สาระสำคัญอย่างชัดเจน
2. นำเรื่องที่เป็นส่วนสำคัญที่สุดในเนื้อเรื่องมากล่าวย้ำตามจุดประสงค์ของเรื่อง
3. เลือกคำกล่าวที่น่าเชื่อถือ สุภาพ คำนมที่สอดคล้องกับเรื่องมาเป็นความลงท้าย
4. ผูกข้อคิดและแนวปฏิบัติให้กับผู้อ่าน เพื่อนำไปพิจารณาและปฏิบัติ
5. เสนอแนวคิดหรือข้อใคร่ครวญลักษณะปลายเปิดให้ผู้อ่านนำไปคิดและใคร่ครวญต่อลักษณะของเรียงความที่ดี ควรมีลักษณะที่เป็นเอกภาพ สัมพันธ์ภาพ และสารัตถภาพ

เอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเรื่องไม่เขียนนอกเรื่อง

สัมพันธภาพ คือ มีความสัมพันธ์กันตลอดเรื่อง หมายถึงข้อความแต่ละข้อความหรือแต่ละ ย่อ หน้าจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันโดยตลอด

สารัตถภาพ คือ การเน้นสาระสำคัญของย่อหน้าแต่ละย่อหน้าและของเรื่องทั้งหมดโดยใช้ถ้อยคำ ประโยค ข้อความที่กระชับ ชัดเจน สื่อความเรื่องทั้งหมดได้เป็นอย่างดี

การเขียนย่อความ

การย่อความ คือการนำเรื่องราวต่างๆ มาเขียนใหม่ด้วยสำนวนภาษาของผู้ย่อเอง เมื่อเขียนแล้วเนื้อความเดิมจะสั้นลง แต่ยังมีใจความสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ การย่อความนี้ ไม่มีขอบเขตว่าควรจะสั้นหรือยาวเท่าใดจึงจะเหมาะ เพราะบางเรื่องมีผลความมากก็ย่อลงไปได้มาก แต่บางเรื่องมีใจความสำคัญมาก ก็อาจย่อได้ 1 ใน 2 หรือ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ของเรื่องเดิมตามแต่ผู้ย่อจะเห็นสมควร

ใจความสำคัญ คือ ข้อความสำคัญในการพูดหรือการเขียน ผลความ คือข้อความที่เป็นรายละเอียดนำมาขยายใจความสำคัญให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าตัดออกผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ยังเข้าใจเรื่องนั้นได้

หลักการย่อความ จากสิ่งที่ได้อ่าน ได้ฟัง

1. อ่านเนื้อเรื่องที่จะย่อให้เข้าใจ อาจมากกว่า 1 เที่ยวก็ได้
2. เมื่อเข้าใจเรื่องดีแล้ว จึงจับใจความสำคัญที่จะย่อหน้าเพราะ 1 ย่อหน้าจะมีใจความสำคัญ อย่างเดียว
3. นำใจความสำคัญแต่ละย่อหน้า มาเขียนใหม่ด้วยภาษาของตนเอง โดยคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 ไม่ใช้อักษรย่อในข้อความที่ย่อ
 - 3.2 ถ้ามีคำราชาศัพท์ในเรื่องให้คงไว้ไม่ต้องแปลออกเป็นคำสามัญ
 - 3.3 จะไม่ใช่เครื่องหมายต่างๆ ในข้อความที่ย่อ เช่น อัญประกาศ
 - 3.4 เนื้อเรื่องที่ย่อแล้ว โดยปกติเขียนติดต่อกันในย่อหน้าเดียวและควรมีความยาวประมาณ 1 ใน 4 ของเรื่องเดิม
4. คำนำในการอ่านย่อความ ให้ใช้แบบคำนำย่อความ ตามประเภทของเรื่องที่จะย่อโดยเขียน คำนำไว้ย่อหน้าแรก แล้วจึงเขียนข้อความที่ย่อในย่อหน้าต่อไป

การเขียนบันทึก

การเขียนบันทึกเป็นวิธีการเรียนรู้และจดจำที่ดี นอกจากนี้ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ยังสามารถนำไปเป็นหลักฐานอ้างอิงเพื่อประโยชน์อื่นต่อไป เช่น

การจดบันทึกจากการฟัง

การบันทึกจากการฟังหรือการประสบพบเห็นด้วยตนเอง ย่อมก่อให้เกิดความรู้ ในที่นี้ใคร่ขอแนะนำวิธีจดบันทึกจากการฟังและจาก ประสบการณ์ตรง เพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน การศึกษาด้วยตนเองได้วิธีหนึ่ง

วิธีจดบันทึกจากการฟัง

การจดบันทึกจากการฟังจะได้ผลดีเพียงใดขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการฟังของผู้จดบันทึก ในขณะที่ฟังอยู่นั้น เราไม่สามารถจดจำ คำพูดได้ทุกคำ ดังนั้นวิธีจดบันทึกจากการฟังจึงจำเป็นต้องรู้จักเลือกจดเฉพาะประเด็นสำคัญ ใช้หลักการอย่างเดียวกับการย่อความนั่นเอง กล่าวคือต้องสามารถแยก ใจความสำคัญออกจากพลความได้ ข้อความตอนใดที่ไม่สำคัญหรือไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นโดยตรงก็ไม่ จำเป็นต้องจดและวิธีการจดอาจใช้อักษรย่อหรือเครื่องหมายที่ใช้กันทั่วไปเพื่อบันทึกไว้ได้อย่างรวดเร็ว

การเขียนรายงาน

รายงานการศึกษาค้นคว้าเป็นการเขียนเสนอเพื่อรายงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยก่อนเขียนจะต้องมี การศึกษาค้นคว้าจัดระบบและเรียบเรียงเป็นอย่างดีขึ้นก่อนการเขียนรายงานการค้นคว้า

1. เลือกเรื่องหรือประเด็นที่จะเขียน ซึ่งเป็นเรื่องที่ตนสนใจ กำลังเป็นที่กล่าวถึงในขณะนั้น เรื่องแปลกใหม่น่าสนใจ จะได้รับความ สนใจมากขึ้น
2. กำหนดขอบเขตที่จะเขียนไม่กว้างหรือแคบจนเกินไป สามารถจัดทำได้ในเวลาที่กำหนด
3. ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเพียงพอทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือจากสื่อมวลชนต่างๆ เป็นต้น
4. บันทึกข้อมูลที่ได้ค้นคว้าพร้อมแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างละเอียด โดยจดบันทึกลงในบัตรหรือสมุดบันทึก ทั้งนี้เพื่อนำมาเขียน เซึ่งจรดและบรรณานุกรมในภายหลัง
5. เขียนโครงเรื่องอย่างละเอียด โดยลำดับหัวข้อต่างๆ อย่างเหมาะสม
6. เรียบเรียงเป็นรายงานที่เหมาะสม โดยมีรูปแบบของรายงานที่สำคัญ 3 ส่วนคือ

6.1 ส่วนประกอบตอนต้น

- 6.1.1 หน้าปกรายงาน
- 6.1.2 คำนำ
- 6.1.3 สารบัญ
- 6.1.4 บัญชีตาราง หรือภาพประกอบ (ถ้ามี)

6.2 ส่วนเนื้อเรื่อง

- 6.2.1 ส่วนที่เป็นเนื้อหา
- 6.2.2 ส่วนประกอบในเนื้อหา
 - 6.2.2.1 อัญประกาศ
 - 6.2.2.2 เซึ่งจรด
 - 6.2.2.3 ตารางหรือภาพประกอบ (ถ้ามี)

6.3 ส่วนประกอบตอนท้าย

- 6.3.1 บรรณานุกรม
- 6.3.2 ภาคผนวกหรืออภิธานศัพท์ (ถ้ามี)

การใช้ภาษาในการเขียนรายงาน

1. ใช้ภาษากระทัดรัด เข้าใจง่าย และตรงไปตรงมา
2. ใช้ภาษามาตรฐาน ตามธรรมเนียมนิยม
3. เว้นวรรคตอนอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เนื้อความกระชับ เข้าใจง่าย
4. การเขียนทั่วไป ควรใช้ศัพท์ธรรมดา แต่ในกรณีที่ต้องใช้ศัพท์เฉพาะวิชา ควรใช้ศัพท์ที่ได้รับการรับรองแล้วในแขนงวิชานั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัพท์ซึ่งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้แล้ว
5. การเขียนย่อหน้าหนึ่งๆ จะต้องมีความสำคัญเพียงอย่างเดียว และแต่ละย่อหน้าจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปจนจบ

การเขียนโครงการ

การทำงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นั้นจำเป็นต้องมีโครงการเพื่อบอกเหตุผลของการทำงานนั้น บอกวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณที่ใช้ บุคคลที่รับผิดชอบ เพื่อให้การทำงานนั้นดำเนินไปด้วยดี ขอให้ดูตัวอย่างโครงการและศึกษาแนวทางการเขียนโครงการในแต่ละหัวข้อให้เข้าใจ

เรื่องที่ 2 หลักการแต่งคำประพันธ์

คำประพันธ์หรือร้อยกรองมีหลายประเภท เช่น โคลง กลอน กาพย์ ฉันท์ และ ร่ายบทหรือร้อยกรองเป็นข้อความที่ประติประคอง ตกแต่งคำภาษาอย่างมีแบบแผนและมีเงื่อนไขพิเศษบังคับไว้ เช่น บังคับจำนวนคำ บังคับวรรค บังคับสัมผัส เรียกว่า “ฉันทลักษณ์”

แนวทางการเขียนบทหรือร้อยกรองมีดังนี้

1. ศึกษาฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์นั้นๆ ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
2. คิดหรือจินตนาการว่าจะเขียนเรื่องอะไร สร้างภาพให้เกิดขึ้นในหัวความคิด
3. ลำดับภาพหรือลำดับข้อความให้เป็นอย่างสมเหตุผล
4. ถ่ายทอดความรู้สึกหรือจินตนาการนั้นเป็นบทหรือร้อยกรอง
5. เลือกใช้คำที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์และจินตนาการร่วมกับผู้ประพันธ์
6. พยายามเลือกใช้คำที่ไพเราะ เช่น คิด ใช้คำว่า ถวิล ผู้หญิงใช้คำว่า นารี
7. แต่งให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์

การเขียนโคลงสี่สุภาพ มีหลักการเขียนดังนี้

บทหนึ่งมี 4 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค เรียกวรรคหน้ากับวรรคหลัง วรรคหน้ามี 5 พยางค์ทุกบาท วรรคหลังของบาทที่หนึ่งที่สอง และที่สามมี 2 พยางค์ วรรคหลังของบาทที่สี่มี 4 พยางค์ และอาจมีคำ สร้อยได้ในวรรคหลังของบาทที่หนึ่งและบาทที่สาม มีสัมผัสบังคับตามที่กำหนดไว้ในผังของโคลง ไม่นิยมใช้สัมผัสสระ ใช้แต่สัมผัสอักษร โคลงบทหนึ่งบังคับใช้คำที่มีวรรณยุกต์เอก 7 แห่ง และวรรณยุกต์โท 4 แห่ง คำเอกผ่อนผันให้ใช้คำตายแทนได้

ผังของโคลงสี่สุภาพ

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ

จากมามาแล้วล้ำ	ลำบาง
บางยี่เรือราพลาง	พี่พร้อม
เรือแพงช่วยพานาง	เมียงม่าน มานา
บางบ่รบคำคสื่อง	กล่าวน้ำตาลกอ
	(นิราศนรินทร์)

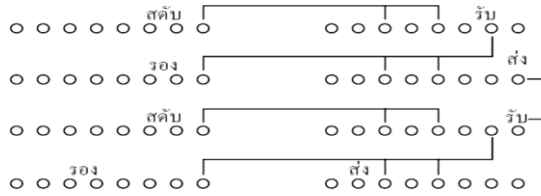
การเขียนกลอนสุภาพ

บทหนึ่งมี 4 วรรคหรือ 2 บาทๆ ละ 2 วรรค คือ วรรคสดับ วรรครับ วรรครอง วรรคส่ง แต่ละวรรคมี 8 พยางค์ หรือ 7 หรือ 9 พยางค์ก็ได้

สัมผัส ใช้พยางค์สุดท้ายของวรรคที่หนึ่งสัมผัสกับพยางค์ที่ 3 หรือ 5 ของวรรคที่สอง และพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สอง สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สาม พยางค์สุดท้ายของวรรคที่สามสัมผัสกับพยางค์ที่ 3 หรือ 5 ของวรรคที่สี่ และพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สี่ สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สองในบทต่อไป เรียกว่า สัมผัสระหว่างบท

เสียงวรรณยุกต์ที่นิยมในการแต่งกลอนมีดังนี้ คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่สองต้องใช้เสียงจัตวา หรือเสียงเอก หรือเสียงโท และพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สี่ นิยมใช้วรรณยุกต์สามัญหรือเสียงตรี และพยางค์นี้ไม่นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์ที่ซ้ำกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สองหรือพยางค์สุดท้ายของวรรคที่สาม

ผังของกลอนสุภาพ

ตัวอย่างกลอนสุภาพ

กลอนสุภาพพึงจำมีกำหนด	กลอนหนึ่งบทมีวรรครองอักษร
วรรคละแปดพยางค์นับศัพท์สุนทร	อาจยังหย่อนเจ็ดหรือเก้าเข้าหลักการ
ห้าแห่งคำกล้องต้องสัมผัส	สลับจัดรับรองส่งประสงคสมาน
เสียงสูงต่ำต้องเรียงเยี่ยงโบราณ	เป็นกลอนกานต์ครบครันฉันนี้เอง

(ฐาปะนีย์ นาครทรรพ และม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ)

การเขียนจะเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงจำเป็นต้องมีผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานเขียนทุกประเภท ทั้งงานเขียนที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เขียนเป็น ร้อยกรองนั้น ผู้เขียนต้องพยายามจดจำฉันทลักษณ์ของร้อยกรองแต่ละชนิดให้ถูกต้องแม่นยำ จึงจะสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างสมบูรณ์

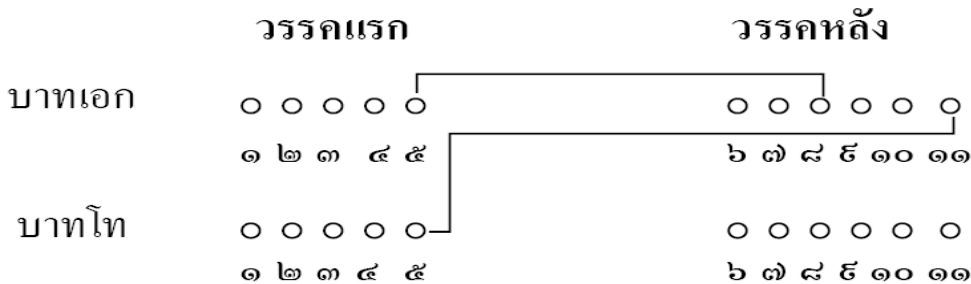
การเขียนกาพย์ แบ่งออกเป็น กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์ กาพย์ขับไม้

(1) กาพย์ยานี 11 มีลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง ดังนี้

คณะ คณะของกาพย์ยานีมีดังนี้ กาพย์บทหนึ่งมี 2 บาท บาทที่ 1 เรียกว่า บาทเอก บาทที่ 2 เรียกว่า บาทโท แต่ละบาทมี 2 วรรค คือ วรรคแรกและวรรคหลัง

พยางค์ พยางค์หรือคำในวรรคแรกมี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ เป็นเช่นนี้ทั้งบาทเอกและ บาทโท จึงนับจำนวนได้บาทละ 11 คำ เลข 11 ซึ่งเขียนไว้หลังชื่อกาพย์ยานีนั้นเพื่อบอกจำนวนคำ

ผังกาพย์ยานี 1 บท

เรื่องที่ 3 มารยาทและนิสัยรักการเขียน

มารยาทในการเขียน

- ไม่ควรเขียนโดยปราศจากความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เพราะอาจเกิดความผิดพลาด
 - หากจะเขียนก็ควรศึกษาค้นคว้าให้เกิดความพร้อมเสียก่อน
- ไม่เขียนเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติหรือสถาบันเบื้องสูง
- ไม่เขียนเพื่อมุ่งเน้นทำลายผู้อื่น หรือเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตน พวกพ้องตน
- ไม่เขียนโดยใช้อารมณ์ส่วนตัวเป็นบรรทัดฐาน
- ต้องบอกแหล่งที่มาของข้อมูลเดิมเสมอ เพื่อให้เกียรติเจ้าของข้อมูลนั้นๆ

การสร้างนิสัยรักการเขียน

ในการเริ่มต้นของการเขียนอะไรก็ตาม ผู้เขียนจะเขียนไม่ออกถ้าไม่ตั้งเป้าหมายในการเขียนไว้ล่วงหน้าว่าจะเขียนอะไร เขียนทำไม เพราะการเขียนเรื่อยเปื่อยไม่ทำให้งานเขียนน่าอ่านและถ้าทำให้งานชิ้นนั้นไม่มีคุณค่าเท่าที่ควร งานเขียนที่มีคุณค่าคืองานเขียนอย่างมีจุดหมาย มีข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนดังเช่นในปัจจุบัน การมีข้อมูลมากย่อมทำให้เป็นผู้ได้เปรียบผู้อื่นเป็นอันมาก เพราะยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขันกันในทุกทางโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ ใครมีข้อมูลมากจะเป็นผู้ได้เปรียบคู่แข่งคนอื่น ๆ เพราะการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้

เร็วกว่านั่นเอง การหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อสะสมข้อมูล ต่างๆ ให้ตัวเองมากๆ จึงเป็นความได้เปรียบ และควรกระทำให้เป็นนิสัยติดตัวไป เพราะ

การกระทำใดๆ ถ้าทำบ่อยๆ ทำเป็นประจำในวันหนึ่งก็จะกลายเป็นนิสัยและความเคยชินที่ต้องทำต่อไป

การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เกิดความสนุกสนานทางวิชาการเพราะยิ่ง ค้นคว้าก็จะยิ่งทำสิ่งที่น่าสนใจมากขึ้น ผู้ที่ฝึกตนให้เป็นผู้ใคร่รู้ ใคร่เรียน ชอบแสวงหาความรู้จะมี ความสุขมากเมื่อได้ศึกษาค้นคว้าและได้พบสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ในภาษาไทย หรือใน ความรู้แขนงอื่นๆ บางคนเมื่อค้นคว้าแล้วจะรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ

สรุป

การสร้างนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้าต้องเริ่มจากเป็นผู้หมั่นแสวงหาความรู้ มีใจรักที่จะเขียน เห็นประโยชน์การเขียนและ หมั่นฝึกฝนการเขียนบ่อยๆ

บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

เรื่องที่ 1 ธรรมชาติของภาษา

ความหมายของภาษา

ภาษา เป็นคำที่เราเอามาจากภาษา สันสกฤต ถ้าแปลตามความหมายของคำศัพท์ภาษา แปลว่า ถ้อยคำหรือคำพูดที่ใช้พูดจากัน คำ ว่า ภาษา ตามรากศัพท์เดิมจึงมีความหมายแคบคือหมายถึงคำพูดแต่เพียงอย่างเดียว

ความหมายของภาษาตามความเข้าใจของคนทั่วไป เป็นความหมายที่กว้าง คือภาษา หมายถึง สื่อทุกชนิดที่สามารถถ่ายทอดความเข้าใจ กันได้ เช่น ภาษาพูดใช้เสียงเป็นสื่อ ภาษาเขียนใช้ตัวอักษรเป็นสื่อภาษาใบ้ใช้กิริยาท่าทางเป็นสื่อ ภาษาคนตาบอดใช้อักษรที่เป็นจุดนูนเป็นสื่อ ตลอดทั้ง แสง สี และอาณัติสัญญาณต่างๆ ล้วนเป็นภาษาตามความหมายนี้ทั้งสิ้น

ความหมายของภาษาตามหลักวิชา ภาษา หมายถึง สัญลักษณ์ที่มีระบบระเบียบและมีแบบแผนทำให้คนเราสื่อความหมายกันได้ ภาษา ตามความหมายนี้จะต้องมีส่วนประกอบสำคัญคือ จะต้องมี ระบบสัญลักษณ์ + ความหมาย + ระบบการสร้างคำ + ระบบไวยากรณ์ ในภาษาไทยเรามีระบบสัญลักษณ์ก็คือ สระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ ระบบการสร้างคำ ก็คือ การนำเอาพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มา ประกอบกันเป็นคำ เช่น พี่ น้อง พ่อ แม่ ฯลฯ ระบบไวยากรณ์ หรือเราเรียกว่า การสร้างประโยคคือการนำคำต่างๆ มาเรียงกันให้สัมพันธ์กัน ให้เกิดความหมายต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยใหญ่ขึ้น เมื่อนำส่วนประกอบ ต่างๆ สัมพันธ์กันแล้วจะทำให้เกิดความหมาย ภาษาต้องมีความหมาย ถ้า หากไม่มีความหมายก็ไม่เรียกว่าเป็นภาษา

ความสำคัญของภาษา

1. ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ที่มนุษย์ใช้สื่อความเข้าใจกัน ถ้ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งกันและกัน
2. ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความคิดและความเพลิดเพลิน
3. ภาษาเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพและการปกครอง โดยมีภาษากลางหรือภาษาราชการใช้ในการสื่อสารทำความเข้าใจ กันได้ทั้งประเทศ ทั่วทุกภาค
4. ภาษาช่วยบันทึกถ่ายทอดและจรรโลงวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ เราใช้ภาษาบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม ตลอดทั้ง ความคิด ความเชื่อไว้ให้คนรุ่นหลังได้ทราบและสืบต่ออย่างไม่ขาดสาย

เมื่อทราบว่าภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์และมนุษย์ก็ใช้ภาษาเพื่อการดำเนินชีวิต ประจำแต่เราก็มีความรู้เกี่ยวกับ ภาษากันไม่มากนัก จึงขอกล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับภาษาให้ศึกษากันดังนี้

1. ภาษาใช้เสียงสื่อความหมาย ในการใช้เสียงเพื่อสื่อความหมายจะมี 2 ลักษณะ คือ
 - 1.1 เสียงที่สัมพันธ์กับความหมาย หมายความว่าฟังเสียงแล้วเดาความหมายได้เสียงเหล่านี้มักจะเป็นเสียงที่เลียนเสียง ธรรมชาติ เช่น ครืน เปรี๊ยะ โครม จักๆ หรือเลียน เสียงสัตว์ร้อง เช่น กา อึ่งอ่าง แพะ เจ๊บ ตุ๊กแก
 - 1.2 เสียงที่ไม่สัมพันธ์กับความหมาย ในแต่ละภาษาจะมีมากกว่าเสียงที่สัมพันธ์ กับ ความหมาย เพราะเสียงต่างๆ จะมีความหมายว่า อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงกันของคนที่ใช้ภาษานั้นๆ เช่น ในภาษาไทยกำหนดความหมายของเสียง กิน ว่านำของใส่ปากแล้ว เคี้ยวกลืนลงคอ ภาษาอังกฤษ ใช้เสียง eat (อีท) ในความหมายเดียวกันกับเสียงกิน
2. ภาษาจะเกิดจากการรวมกันของหน่วยเล็กๆ จนเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น

หน่วยในภาษา หมายถึง ส่วนประกอบของภาษาจะมีเสียงคำและประโยค ผู้ใช้ภาษาสามารถเพิ่มจำนวนคำ จำนวนประโยคขึ้นได้มากมาย เช่น ในภาษาไทยเรามีเสียงพยัญชนะ 21 เสียง เสียงสระ 24 เสียง เสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง ผู้เรียนลองคิดดูว่าเมื่อเรานำเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์มาประกอบกันก็จะได้คำมากมาย นำคำมาเรียงต่อกันก็จะได้วลี และประโยค เราจะสร้างประโยคขึ้นได้มากมาย และหากเรานำประโยคที่สร้างขึ้นมารี้อย่างต่อเนื่องโดยวิธีมารวมกัน มาซ้อนกัน ก็จะทำให้ได้ประโยคที่ยาวออกไปเรื่อยๆ

3. ภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง

1. การพูดกันในชีวิตประจำวัน สาเหตุนี้อาจจะทำให้เกิดการกลืนเสียง เช่น เสียงเดิมว่า

อย่างนี้ กลายเป็น อย่างจี้

มะม่วงออกพ่อง กลายเป็น มะม่วงอร่อง

สามแสน กลายเป็น สามเสน

สู้จนยับดา กลายเป็น สู้จนยับตา

2. อิทธิพลของภาษาอื่น จะเห็นภาษาอังกฤษมีอิทธิพลในภาษาไทยมากที่สุดอยู่ในขณะนี้ เช่น มาสาย มักจะใช้ว่ามาเลท(late)

คำทักทายว่า สวัสดี จะใช้ ฮัลโล (ทางโทรศัพท์) หรือเป็นอิทธิพลทางด้านสำนวน เช่น สำนวนที่นิยมพูดในปัจจุบัน ดังนี้

“ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น” น่าจะพูดว่า “ได้รับการต้อนรับอย่างดี” “จับไข้” น่าจะพูดว่า “เป็นไข้” นันทิดา แก้วบัวสาย จะมาในเพลง “เธอ” น่าจะพูดว่า นันทิดา แก้วบัวสาย จะมาร้องเพลง “เธอ”

3. ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เมื่อมีความเจริญขึ้น ของเก่าก็เลิกใช้ สิ่งใหม่ก็เข้ามาแทนที่ เช่น การหุงข้าวสมัยก่อนการตวงข้าวแต่ปัจจุบันใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้า คำว่า ตวงข้าว ก็เลิกใช้ไปหรือ บ้านเรือนสมัยก่อนจะใช้ไม้ไผ่ปูพื้นจะเรียกว่า “ฟาก” ปัจจุบันใช้กระเบื้อง ใช้ปูน ปูแทนคำว่าฟากก็เลิกใช้

ไปนอกจากนี้ยังมีคำอีกพวกที่เรียกว่า คำแสลง เป็นคำที่มีอายุในการใช้สั้นๆ จะนิยมใช้เฉพาะวัยเฉพาะคนในแต่ละยุคสมัย เมื่อหมดสมัย หมดวัยนั้น คำเหล่านี้ก็เลิกใช้ไป เช่น กิ๊ก จ๊าบ

ตัวอย่างคำแสลง เช่น กระจอก กิ๊กก๊อก เจ๊าะแจ๊ะ ซ่า เว่อ จ๊าบ ฯลฯ

ลักษณะเด่นของภาษาไทย

1. ภาษาไทยมีตัวอักษรเป็นของตนเอง

เป็นที่ทราบว่ภาษาไทยมีตัวอักษรมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยแล้ว วิวัฒนาการตาม ความเหมาะสมมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เสียงแท้ มี 24 เสียง ใช้รูปสระ 32 รูป

2. เสียงแปร มี 21 เสียง ใช้รูปพยัญชนะ 44 ตัว

3. เสียงดนตรีหรือวรรณยุกต์มี 5 เสียง ใช้รูปวรรณยุกต์ 4 รูป

2. ภาษาไทยแท้มีพยางค์เดียวหรือเป็นภาษาคำโดดและเป็นคำที่มีอิสระในตัวเอง ไม่ต้องเปลี่ยนรูปคำเมื่อนำไปใช้ในประโยค

3. ภาษาไทยแท้มีตัวสะกดตามตรา ซึ่งในภาษาไทยนั้นมีมาตราสะกด 8 มาตรา คือ

แม่ กก ใช้ ก สะกด เช่น นก ยาก มาก เด็ก

แม่ กด ใช้ ด สะกด เช่น ผิด คิด ราว อด

แม่ กบ ใช้ บ สะกด เช่น กบ พบ ดาบ รับ

แม่ กก ใช้ ง สะกด เช่น จง ชัง ลิง กาง

แม่ กน ใช้ น สะกด เช่น ขน ทัน ปาน นอน

แม่ กม ใช้ ม สะกด เช่น ตม สม ยาม ตาม

แม่ เกย ใช้ ย สะกด เช่น ยาย ด้าย สาย เคย

แม่ เกอว ใช้ ว สะกด เช่น เร็ว ทิว ข้าว หนาว

4. คำคำเดียวกัน ในภาษาไทยทำหน้าที่หลายหน้าที่ในประโยคและมีหลายความหมาย ซึ่งใน หลักภาษาไทยเรียกว่า คำพ้องรูป พ้องเสียง เช่น

ไก่ขันยามเช้า

เป็นคำกริยาแสดงอาการของไก่

เขาเป็นคนมีอารมณ์ขัน

หมายถึงเป็นคนที่อารมณ์สนุกสนาน

เธอนำขันไปต้กน้ำ

ภาชนะหรือสิ่งของ

จะเห็นว่าคำเดียวกันในภาษาไทยทำหน้าที่หลายอย่างในประโยคและมีความหมายได้หลาย ความหมาย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของภาษาไทย

5. ภาษาไทยเป็นภาษาเรียงคำ ถ้าเรียงคำสลับกันความหมายจะเปลี่ยนไปเช่นหล่อนเป็นน้องเพื่อนไม่ใช่เพื่อนน้อง โดยปกติ ประโยคในภาษาไทยจะเรียงลำดับประธาน กริยา และกรรม ซึ่งหมายถึงผู้ทำ กริยาที่ทำและผู้ถูกกระทำ

6. ภาษาไทยมีคำตามหลังจำนวนนับ ซึ่งในภาษาไทยเรียกว่า ลักษณะนาม เช่น

หนังสือ 2 เล่ม โถ 10 ตัว ช่าง 2 เชือก แห 2 ปาก รถยนต์ 1 คัน

คำว่า เล่ม ตัว เชือก ปาก คัน เป็นลักษณะนามที่บอกจำนวนนับของสิ่งของ ซึ่งเป็นลักษณะเด่น ของภาษาไทยอีกประการหนึ่ง

7. ภาษาไทยเป็นภาษาดนตรี หมายถึง มีการเปลี่ยนระดับเสียงได้ หรือเรียกกันว่า “วรรณยุกต์” ทำให้ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษ คือ

7.1 มีคำใช้มากขึ้น เช่น เสือ เสือ เสือ หรือ ชาว ชาว ชาว เมื่อเติมวรรณยุกต์ ลงไปในคำเดิมความหมายจะเปลี่ยนไปทันที

7.2 มีความไพเราะ จะสังเกตได้ว่าคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนมาแต่โบราณแล้วก็เพราะภาษาไทยมีวรรณยุกต์สูงต่ำ

เหมือนเสียงดนตรี ที่เอื้อในการแต่งคำประพันธ์ เป็นอย่างดี เช่น

“ชะโศกกระจีโตด สลาดโลดยะหยอยหยอย

กระเพื่อมน้ำกระพริ้วพรอย กระฉอกฉานกระฉ่อนชล”

จะเห็นว่าเสียงของคำในบทประพันธ์นี้ทำให้เกิดจินตนาการหรือภาพพจน์ดังเหมือนกับเห็นปลาต่างๆ กระโดดขึ้นลงในน้ำที่เป็น ละลอก

7.3 ภาษาไทยนิยมความคล้องจอง ไม่ว่าจะเป็นสำนวนหรือคำพังเพยในภาษาไทย จะมีคำคล้องจอง เป็นทำนองสั่งสอน หรือเปรียบเทียบอยู่เสมอ เช่น รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา

7.4 คำในภาษาไทยเลียนแบบเสียงธรรมชาติได้ เพราะเรามีเสียงวรรณยุกต์ให้ใช้ถึง 5 เสียง เช่น เลียนเสียง ภาษาต่างประเทศ เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล เป่าฮือ เต้าเจี้ยว ฯลฯ

เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้องครืนๆ ฝนตกจ๊กๆ ข้าวเดือดคักๆ ระฆังดังหังหัง ฯลฯ

8. ภาษาไทยมีคำพ้องเสียง พ้องรูป

คำพ้องเสียง หมายถึง คำที่มีเสียงเหมือนแต่ความหมายและการเขียนต่างกัน

คำพ้องรูป หมายถึง คำที่รูปเหมือนกันแต่ออกเสียงและมีความหมายต่างกัน

9. ภาษาไทยมีการสร้างคำ เป็นธรรมชาติของภาษาทุกภาษาที่จะมีการสร้างคำใหม่อยู่เสมอ แต่ภาษาไทยมีการสร้างคำมากมาย ซึ่งต่างกับภาษาอื่น จึงทำให้มีคำใช้ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก คือ

9.1 สร้างคำจากการแปรเสียง เช่น ชุ่ม-ชุ่ม

9.2 สร้างคำจากการเปลี่ยนแปลงเสียง เช่น วิถี-พิธี วิหาร-พิหาร

9.3 สร้างคำจากการประสมคำ เช่น ตู+เย็น เป็น ตูเย็น, พัด+ลม เป็นพัดลม

9.4 สร้างคำจากการเปลี่ยนตำแหน่งคำ เช่น โถไซ-ไซโถ, เดินทาง-ทางเดิน

9.5 สร้างคำจากการเปลี่ยนความเช่น นิยาม-เรื่องเล่าต่อๆ กันมา, นิยาย-การพูดเท็จ

9.6 สร้างคำจากการนำภาษาอื่นมาใช้ เช่น ก๋วยเตี๋ยว เต้าหู้ เสวย ฯลฯ

9.7 สร้างคำจากการคิดตั้งคำขึ้นใหม่ เช่น โทรทัศน์ พุทธิกรรม โลกาวัดัน

10. ภาษาไทยมีคำสร้อยเสริมบทเพื่อใช้พูดให้เสียงลื่นและสะดวกปากหรือให้เกิดจังหวะน่าฟังเพิ่มขึ้น ซึ่งในหลักภาษาไทยเรา เรียกว่า “คำสร้อย หรือคำอุทานเสริมบท”

จาก 1 ถึง 10 ดังกล่าว เป็นลักษณะเด่นของภาษาไทย ซึ่งจริงๆ แล้วยังมีอีกหลายประการ ซึ่งสามารถจะสังเกตจากการใช้ภาษาไทย โดย ทั่วๆ ไปได้อีก

การยืมคำภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทย

ภาษาไทยของเรามีภาษาอื่นเข้ามาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะเป็นธรรมชาติของภาษาที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ถ่ายทอด ความรู้ความคิดของมนุษย์และภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถหยิบยืมกันได้โดยมีสาเหตุจากอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ คือ มีเขตแดน ติดต่อกันอิทธิพลทางประวัติศาสตร์ที่มีการอพยพถิ่นที่อยู่ หรืออยู่ในเขตปกครองของประเทศอื่น อิทธิพลทางด้านศาสนาไทยเรา การนับถือ

3.2 ข้อค้นคว้ามามีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คำซ้อนที่เป็นคำที่เกิดความหมายใหม่นี้ ลักษณะคือ

- ก. ความหมายเชิงอุปมา เช่น ยุ่งยาก อ่อนหวาน เบิกบาน เป็นต้น
- ข. ความหมายกว้างออก เช่น เจ็บไข้ ฟุ้งงวุ่น ทูตผี ฆ่าฟัน เป็นต้น
- ค. ความหมายแคบเข้า เช่น ใจดำ ปากคอก ญาติโยม หยิบยืม น้ำพิกน้ำแรง เป็นต้น

การแยกลักษณะคำซ้อนตามลักษณะการประกอบคำนั้นจะมีลักษณะคำซ้อน 2 คำและคำซ้อนมากกว่าสองคำ เช่น บ้านเรือน สวยงาม ยากดีมีเงิน เจ็บไข้ได้ป่วย อดตาหลับขับตานอน จับไม่ได้ไล่ไม่ทัน เป็นต้น

4. การสร้างคำประสม การสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาไทยส่วนหนึ่งจะใช้วิธีประสมคำหรือวิธีการสร้างคำประสม โดยการนำเอาคำที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย ซึ่งมีรูปคำและความหมายของคำแตกต่างกันมาประสมกันเพื่อให้เกิดคำใหม่ และมีความหมายใหม่ในภาษาไทย เช่น พัดลม ไฟฟ้า ตู้เย็น พอตา ลูกเสือแม่น้ำ เรือรบ น้ำหอม น้ำแข็ง เมืองนอก เป็นต้น

คำที่นำมาประสมกันจะเป็นคำไทยกับคำไทยหรือคำไทยกับคำต่างประเทศก็ได้ เช่น

- คำไทยกับคำไทย โรงเรียน ลูกเขย ผีเสื้อ ไม้เท้า เป็นต้น
- คำไทยกับคำบาลี หลักฐาน (หลักคำไทย ฐานคำบาลี) สภาภาษาต พลเมือง ราชวัง ฯลฯ
- คำไทยกับคำสันสกฤต ทุนทรัพย์ (ทุนคำไทย ทรัพย์คำสันสกฤต)
- คำไทยกับคำจีน เย็นเจี๊ยบ (เย็นคำไทย เจี๊ยบคำภาษาจีน) หวยใต้ดิน นายห้าง กินโต๊ะ เข้าหูน ฯลฯ
- คำไทยกับคำเขมร ละเอียดลออ (ละเอียดคำไทย ลออคำเขมร) ของขลัง เพาะซ่า นายตรวจ
- คำไทยกับคำอังกฤษ เลื่อเซ็ด (เลื่อคำไทย เซ็ดคำอังกฤษ) พวงหรีด เขี่ยอกน้ำ ตู้เซฟ แป้น้ำ ฯลฯ

5. การสร้างคำไทยโดยการนำวิธีการของภาษาอื่นมาใช้

การสร้างคำของภาษาอื่นที่นำมาใช้ในภาษาไทย ได้แก่

5.1 การสร้างคำของภาษาบาลีและสันสกฤต คือ

ก. วิธีสมาส สมาสเป็นวิธีสร้างศัพท์อย่างหนึ่งในภาษาบาลี สันสกฤต โดยการ นำคำศัพท์ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปรวมเป็นศัพท์ใหม่ศัพท์เดียว จะมีลักษณะคล้ายกับคำประสมของไทย แต่คำสมาสนั้นเป็นคำที่มาขยาย มักจะอยู่หน้าคำหลัก ส่วนคำประสมของไทยนั้นคำขยายจะอยู่ข้างหลัง เช่น คำว่า มหาบุรุษ คำว่ามหาบุรุษ คำว่ามหา แปลว่า ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นคำขยาย จะอยู่หน้าคำหลักคือ บุรุษ ดังนั้น คำว่ามหาบุรุษ แปลว่า บุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งต่างจากภาษาไทย ซึ่งส่วนมากจะวางคำขยายไว้หลังคำที่ถูกขยาย

ข. วิธีลงอุปสรรค วิธีสร้างคำในภาษาบาลีและสันสกฤตนั้นมีวิธีลงอุปสรรค (หรือบทหน้า) ประกอบข้างหน้าศัพท์เพื่อให้ได้คำที่มีความหมายแตกต่างออกไป ซึ่งไทยเราได้นำมาใช้จำนวนมาก เช่น

อธิ+การ เป็น อธิการ(ความเป็นประธาน) อนุ+ญาติ เป็น อนุญาติ (การรับรู้)

อธิ+บติ เป็น อธิบติ (ผู้เป็นใหญ่) อนุ+ทิน เป็น อนุทิน (ตามวัน, รายวัน)

คำที่ลงอุปสรรคดังกล่าวนี้จัดว่าเป็นคำสมาส ทั้งนี้เพราะวิธีลงอุปสรรคเป็นการรวบรวมศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตเข้าด้วยกันและบทขยายจะวางอยู่หน้าบทที่ถูกขยายในภาษาบาลีและสันสกฤตการลงอุปสรรคเข้าข้างหน้าคำ เป็นวิธีการสมาสวิธีหนึ่ง

นอกจากนี้ การลงอุปสรรคของภาษาบาลี ถูกนำมาใช้ในภาษาไทยแล้ว ไทยเรายังนำวิธีการลงอุปสรรคมาใช้กับคำไทยและคำอื่นๆ ในภาษาไทยอีกด้วย เช่น

สมรู้ หมายความว่า ร่วมคิดกัน

สมทบ หมายความว่า ร่วมเข้าด้วยกัน

ค. การสนธิ การสร้างคำในภาษาบาลี สันสกฤต ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ อันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางเสียง ซึ่งเราเรียกว่า “สนธิ”

สนธิ เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียง การสนธิเป็นวิธีการสมาส โดยการเชื่อมคำให้กลมกลืนกัน คือทำเสียงคำต้นกับเสียงของคำที่นำมาต่อ จะกลมกลืนกัน เป็นวิธีสร้างคำใหม่ในภาษาวรรณคดี วิธีสนธิมี 3 วิธี คือ

1. สระสนธิ คือการรวมเสียงสระตัวท้ายของคำนำหน้ากับสระตัวหน้าของคำหลังให้กลมกลืนสนธิกันตามธรรมชาติการออกเสียง

อะ+อ เป็น อา เช่น สุข+อภิบาล = สุขอภิบาล

อะ+อุ หรือ อุ เป็น อุ อุ หรือ โอ เช่น

อรุณ+อุทัย = อรุณอุทัย

2. พยัญชนะสนธิ เป็นลักษณะการเชื่อมและกลมกลืนเสียงระหว่างคำที่สุดศัพท์ด้วยพยัญชนะกับคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะหรือสระ เมื่อเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่งจะมีอิทธิพลดึงเสียงพยัญชนะอีกเสียงหนึ่งให้มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกัน พยัญชนะสนธินี้จะมีเฉพาะในภาษาสันสกฤตเท่านั้น ในภาษาบาลีไม่มีเพราะศัพท์ในภาษาบาลีทุกคำต้องสุดศัพท์ด้วยสระ ตัวอย่าง เช่น

ธต เปลี่ยน เป็น ทธ เช่น พุธ+ต = พุทธ

ราชน+บุตร = ราชบุตร ไทยใช้ ราชบุตร

3. นฤคหิตสนธิ สนธิชนิดนี้จะมัลักษณะการต่อเชื่อมและกลมกลืนเสียงระหว่างคำต้นที่ลงท้าย ด้วยนฤคหิต กับคำที่ขึ้นต้นด้วยสระ หรือพยัญชนะนฤคหิตเทียบได้กับเสียงนาสิก ดังนั้น นฤคหิตจะกลายเป็นนาสิกของพยัญชนะตัวที่ตามมา คือ ง ญ น ณ ม ถ้าตัวตามนฤคหิตอยู่ วรรคเดียวกับ ง ก็จะเปลี่ยนเป็น ง ถ้าอยู่วรรคเดียวกับ ญ หรือ น หรือ ณ หรือ ม ก็จะเปลี่ยนเป็น ญ น ณม ตามวรรค เช่น

ล + เกต = ลังเกต (เครื่องหมายรู้)

ล + ถาร = ลันถาร (การปลูลาด)

การนำวิธีการสร้างคำแบบคำสมาส คำลงอุสรรคและวิธีสนธิในภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย ถือว่าเป็นการสร้างคำหรือเพิ่มคำในภาษาไทยมีมาก

5.2 การสร้างคำของภาษาเขมร ไทยได้นำเอาวิธีสร้างคำของเขมรคือการแผลงคำมาใช้ในภาษาไทย ซึ่งวิธีแผลงคำในภาษาเขมรมีหลายวิธีแต่ไทยเรานำมาใช้บางวิธีเท่านั้น

คำแผลง คือ คำที่เปลี่ยนแปลงตัวอักษรให้มีรูปลักษณะต่างไปจากคำเดิมแต่ยังคงรักษา ความหมายเดิมหรือคำเดิมเอาไว้ให้พอสังเกตได้

วิธีแผลงคำในภาษาไทย ที่นำมาจากภาษาเขมรบางวิธี คือ

1. ใช้วิธีเติม อำ ลงหน้าคำแผลงใหม่แต่คงรูปสระเดิมไว้ที่พยางค์หลัง เช่น ตรวจ เป็น ตำรวจ เกิด เป็น กำเนิด, เสรีจ เป็น สำเร็จ เสียง เป็น สำเนียง

2. ใช้วิธีเติมอุปสรรค (หน่วยหน้าศัพท์) บ (บ้อม) ลงหน้าคำแผลงส่วนใหญ่ ไทยนำเอามาออกเสียง บัง บั้น บำ เช่น เกิด ลงอุปสรรค บ เป็น บเกิด ไทยใช้บังเกิด, ดาล ลงอุปสรรค บ เป็น บดาล ไทยใช้บันดาล

การแผลงคำเป็นวิธีสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาวิธีหนึ่งซึ่งไทยเอาแบบอย่างมาจากภาษาเขมรและภาษาอื่นเช่น ภาษาบาลี สันสกฤต เช่น อายุ เป็น พายุ อภิรมย์ เป็น ภิรมย์, ไพลุย เป็น ไพลูย์ มด เป็น มารดา

การแผลงคำของภาษาบาลี สันสกฤต ส่วนใหญ่เพื่อจะได้ออกเสียงในภาษาไทยได้ง่ายและไพเราะขึ้น

ศัพท์บัญญัติ หมายถึง คำเฉพาะวงการหรือคำเฉพาะวิชาที่ผู้คิดขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายในวงการอาชีพหรือในวิชาการแขนงใดแขนงหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะการศึกษาของเราได้ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น การศึกษาจากต่างประเทศก็มีมากขึ้น

ปัจจุบันมีศัพท์บัญญัติที่ใช้กันแพร่หลายโดยทั่วไปจำนวนมากซึ่งผู้เรียนคงจะเคยเห็น และเคยได้ฟังจากสื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นคำศัพท์เกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมาย วิทยาศาสตร์ ฯลฯ

จะขอยกตัวอย่างเพียงบางคำ ดังนี้

สินเชื่อ Credit หมายถึง เงินที่เป็นหนี้ไว้ด้วยความเชื่อถือ

เงินเฟ้อ Inflation หมายถึง ภาวะเศรษฐกิจที่ปริมาณเงินหมุนเวียนในประเทศมีมาก

กล้องโทรทรรศน์ Telescope กล้องที่ส่องดูทางไกล

กล้องจุลทรรศน์ Microscope กล้องขยายดูของเล็กให้เห็นเป็นใหญ่

ดาวเทียม Satellite หมายถึง วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นเลียนแบบดาวบริวารของ

แถบบันทึกเสียง Audiotape หมายถึง แถบเคลือบสารแม่เหล็กใช้บันทึกสัญญาณเสียง

แถบบันทึกภาพ, แถบวิดีโอ Videotape หมายถึง แถบเคลือบสารแม่เหล็กใช้บันทึกสัญญาณภาพ

โลกาภิวัตน์ Globalization หมายถึง การทำให้แพร่หลายไปทั่วโลก

คำศัพท์บัญญัติที่ยกมาล้วนมีความหมายที่ต้องอธิบายและมักจะมีเฉพาะด้าน ที่แตกต่างไปจากความเข้าใจของคนทั่วไป หากผู้เรียนต้องการทราบความหมายที่ถูกต้องควรค้นคว้าจากพจนานุกรมเฉพาะเรื่อง เช่น พจนานุกรมศัพท์แพทย์ พจนานุกรมศัพท์ธุรกิจ พจนานุกรมช่างและพจนานุกรมศัพท์กฎหมาย เป็นต้นหรือติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆที่มีการใช้คำศัพท์เฉพาะด้านจะช่วยทำให้เข้าใจดีขึ้น เพราะคำศัพท์บัญญัติเหมาะสมที่จะใช้เฉพาะวงการและผู้มีพื้นฐานพอเข้าใจความหมายเท่านั้น

เรื่องที่ 3 การใช้พจนานุกรมและสารานุกรม

ความสำคัญของพจนานุกรม

พจนานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงที่สำคัญและเป็นแบบฉบับของการเขียนหนังสือไทย ในทางราชการและโรงเรียน เพื่อให้การเขียนหนังสือไทยมีมาตรฐานเดียวกันไม่ลักลั่นก่อให้เกิดเอกภาพทางภาษา อันเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของชาติไทย ตามปกติแล้วเราจะเปิดใช้เมื่อเกิดความสงสัยใคร่รู้ในการอ่าน เขียน หรือแปลความหมายของสำนวน หากเปิดใช้บ่อยๆจะเกิดความรู้ความชำนาญ ใช้ได้รวดเร็วและถูกต้อง

ความหมายของพจนานุกรม

คำว่า พจนานุกรม เทียบได้กับคำภาษาอังกฤษคือ Dictionary พจนานุกรม หมายถึง หนังสือรวบรวมถ้อยคำและสำนวนที่ใช้อยู่ในภาษาโดยเรียงลำดับตามอักษรแรกของคำ เริ่มตั้งแต่คำที่ขึ้นท้ายต้นด้วย ก.ไก่ ลำดับไปจนถึง คำที่ขึ้นต้นด้วย ฮ.นกฮูก ซึ่งแต่ละคำพจนานุกรมจะบอกการเขียนสะกดการันต์บางคำจะบอกเสียงอ่านด้วย หากคำใดที่มีมาจากภาษาต่างประเทศก็จะบอกเทียบไว้ บางคำมีภาพประกอบเพื่อเข้าใจความหมายยิ่งขึ้น และสิ่งที่พจนานุกรมบอกไว้ทุกคำคือ ชนิดของคำตามไวยากรณ์กับ ความหมายของคำนั้นๆ

วิธีใช้พจนานุกรม

พจนานุกรมจัดเป็นหนังสือประเภทไขข้อข้องใจทางภาษา ตามปกติแล้วเราจะเปิดใช้เมื่อเกิดความสงสัยใคร่รู้ในการอ่าน เขียน หรือแปลความหมายของถ้อยคำสำนวน หากเปิดบ่อยๆจะเกิด ความคล่องแคล่วรวดเร็วและถูกต้อง

ถ้าเปรียบเทียบวิธีใช้พจนานุกรมกับการพิมพ์ดีด ว่าย่นน้ำ ขับรถ ทอผ้า หรือทำนา ก็คงเหมือนกัน คือ ฝึกบ่อยๆ ลงมือทำบ่อยๆ ทำเป็นประจำสม่ำเสมอ ไม่ช้าจะคล่องแคล่วโดยไม่รู้ตัว

แบบทดสอบตนเองก่อนเรียน

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดอ่านผิด ก. ปุณยา อ่านว่า ปุ-น-ยะ-ยา ข. ศากยะ อ่านว่า สาก-กะ-ยะ ค. สันนิษฐาน อ่านว่า สัน-นิ-ถาน ง. อุตสาหกรรม อ่านว่า อุต-สา-หะ-กำ	5. ถ้านักศึกษาต้องการอ่านหนังสือเพื่อการผ่อนคลาย ควรเลือกหนังสือประเภทใด ก. สารคดี ข. นิตยสาร ค. บทความ ง. ตำราเรียน
2. ข้อใดไม่ใช่ความสำคัญของการอ่าน ก. ท้นเหตุการณ์ ข. มีความเพลิดเพลิน ค. มีความรู้ร่ำรวยมากขึ้น ง. ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์มากขึ้น	6. ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกในการเขียนรายงานทุกประเภท ก. กำหนดหัวข้อเรื่อง ข. ตั้งจุดประสงค์ของเรื่อง ค. กำหนดแนวคิดที่จะนำเสนอ ง. ศึกษาเอกสารเพื่อเป็นข้อมูล
3. ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ก. วิเคราะห์เรื่อง ข. ประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ค. อ่านให้เข้าใจตลอดเรื่อง ง. จับใจความสำคัญของเรื่อง	7. ข้อใดไม่ใช่หลักการเขียนที่ดี ก. ใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ ข. ใช้ภาษาที่ถูกต้องตามอักขรวิธี ค. ใช้ภาษาที่ทันสมัยเพื่อจูงใจให้คนอ่าน ง. ใช้ภาษาที่มีความหมายชัดเจนและสื่อความได้ดี
4. ข้อใดเป็นความหมายของการอ่านเพื่อวิจารณ์ ก. อ่านเพื่ออธิบายความของเรื่อง ข. อ่านและประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ค. อ่านเพื่อมุ่งค้นหาสาระของเรื่อง ง. อ่านอย่างพิจารณาเพื่อแยกแยะความหมาย	8. ข้อใดเป็นองค์ประกอบของการเขียนเรียงความ ก. คำนำ เนื้อเรื่อง บทสรุป ข. คำนำ ข้อสนับสนุน บทสรุป ค. คำนำ เนื้อเรื่อง ข้อสนับสนุน ง. คำขึ้นต้น สถานที่เขียน เนื้อหา

กิจกรรมท้ายบทที่ 1 การฟัง การดู

กิจกรรมที่ 1 ให้นักศึกษาบอกหลักในการฟังและดูอย่างสร้างสรรค์

.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 2 ให้นักศึกษาฟังหรือดูเรื่องราวจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต และสรุปสาระสำคัญ บันทึกสาระสำคัญที่ได้จากการฟังและดู

1. ชื่อเรื่อง.....
2. ฟังหรือดูรายการผ่านทาง.....
3. วัน/เดือน/ปี ที่รับข่าวสารหรือเรื่องราวในครั้งนี้.....
4. สาระสำคัญ.....

.....
.....
.....

5. ประโยชน์ที่ได้รับ.....

.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 3 ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้

1. วิจัยรณญาณในการฟังและดู หมายถึง

.....
.....
.....

2. ขั้นตอนในการฟังและดูอย่างมีวิจัยรณญาณ คือ

.....
.....
.....

3. บอกความหมายของคำต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์.....

.....
.....

3.2 การวินิจฉัย หมายถึง.....

.....
.....

3.3 การวิจารณ์ หมายถึง.....

.....
.....

กิจกรรมที่ 4 ให้นักศึกษาสรุปหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์สารที่ได้รับตามชนิดของสาร

1. ข่าวและสารประชาสัมพันธ์.....

.....
.....

2. ละคร ภาพยนตร์.....

.....
.....

3. การสนทนา.....

.....
.....

4. คำสัมภาษณ์บุคคล.....

.....
.....

5. คำปราศรัย.....

.....
.....

6. คำบรรยาย.....

.....
.....

7. คำกล่าวอภิปราย.....

.....
.....

8. คำให้โอวาท.....

.....
.....

กิจกรรมที่ 5 ให้นักศึกษาบอกมารยาทในการฟังและดูในโอกาสต่างๆ

1. การฟังและดูเฉพาะหน้าผู้ใหญ่อ.....
.....
2. การฟังและดูในที่ประชุม.....
.....
3. การฟังและดูในที่สาธารณะ.....
.....
4. การฟังและดูในลานกว้าง.....
.....

กิจกรรมที่ 6 นักศึกษาสามารถนำความรู้จากการฟังและการดูไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง จงบอกมาอย่างน้อย 5 ประการ

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 7 ให้นักศึกษาเขียนตัวอย่างความรู้ที่ได้จากการฟังและการดูที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้มา 1 เรื่อง และบอกให้ทราบด้วยว่านำไปใช้ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมท้ายบทที่ 2 การพูด

กิจกรรมที่ 8 ให้นักศึกษาอธิบายรายละเอียดตามหัวข้อที่กำหนดให้

1. จงยกตัวอย่างมารยาทในการพูดมาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

2. ยกตัวอย่างคุณธรรมในการพูด มาพอสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ลักษณะการพูดที่ดีในทัศนคติศึกษามีอะไรบ้างจงยกตัวอย่างมา อย่างน้อย 5 ข้อ

.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 9 หากนักศึกษาได้รับหน้าที่ในการสัมภาษณ์ ภูมิปัญญาที่ได้รับความสำเร็จในการประกอบอาชีพ นักศึกษามีการเตรียมความพร้อมอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 10 ให้นักศึกษาอธิบายแนวทางในการพูดแสดงความคิดเห็น พร้อมประโยชน์ที่ได้รับในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1. แนวทางในการพูดแสดงความคิดเห็น.....

.....
.....

2. ประโยชน์ที่ได้รับในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

.....
.....
.....

กิจกรรมท้ายบทที่ 3 การอ่าน

กิจกรรมที่ 11 ให้นักศึกษาอธิบายรายละเอียดในหัวข้อที่กำหนดให้

1. ความสำคัญของการอ่าน.....

.....
.....

2. วิจารณ์งานในการอ่าน หมายถึง.....

.....

3. ขั้นตอนของการใช้วิจารณ์ในการอ่าน

.....

4. หลักการใช้วิจารณ์ในการอ่าน

.....

5. การอ่านตีความ

.....

6. การอ่านขยายความ

.....

7. การอ่านจับใจความหรือสรุปความ

.....

กิจกรรมที่ 12 ให้นักศึกษาอ่านโคลงสี่สุภาพที่กำหนด พร้อมเรียบเรียงเนื้อหาเป็นร้อยแก้วที่สละสลวย และสรุปสาระในส่วนข้อคิดที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ

- 1. ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ มีควัน
- ห้ามสุริยะแสงจันทร์ ส่องไซรั
- ห้ามอายุให้ทัน คีนเล่า
- ห้ามตั้งนี้ไว้ได้ จึงห้ามนินทา

1.1 การแปลความ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.2 ข้อคิดที่ได้รับ.....

.....
.....
.....
.....

- 2. โทษท่านผู้อื่นเพียง เมล็ดงา
- ปองตึฉินนินทา ท่อนแว่น
- โทษตนเท่าภูเขา หนักยิ่ง
- บ้องปิดคิดซ่อนเร้น เรื่องร้ายหายสูญ

1.1 การแปลความ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.2 ข้อคิดที่ได้รับ.....

.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 14 ให้นักศึกษาอธิบายรายละเอียดตามหัวข้อที่กำหนดให้

- 1. ทำนบหนหลังคน.....
- 2. ชิงสุกก่อนห้าม.....
- 3. กบเลือกนาย.....
- 4. ทำบุญเอาหน้า ภาวนากันตาย.....
- 5. ผนทั้งให้เป็นเข็ม.....

กิจกรรมที่ 15 ให้นักศึกษาเลือกอ่านบทความเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ 1 เรื่อง และอธิบายคุณค่าที่ได้รับจากการอ่าน

- 1. ชื่อเรื่อง.....
- 2. ผู้แต่ง.....
- 3. เนื้อหาสาระ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 4. คุณค่าที่ได้รับ.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 16 ให้นักศึกษาอธิบายมารยาทในการอ่าน

- 1. มารยาทในการอ่าน มีดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 2. การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน มีดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมท้ายบทที่ 4 การเขียน

กิจกรรมที่ 17 ให้นักศึกษาอธิบายรายละเอียดตามหัวข้อที่กำหนด

1. การเขียน หมายถึง.....

.....

.....

2. หลักการเขียนที่ดี มีดังนี้.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 20 ให้นักศึกษาเขียนผังของคำประพันธ์ต่อไปนี้ พร้อมแต่งบทประพันธ์ตามรูปแบบบทประพันธ์

1. โคลงสี่สุภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. กาพย์ยานี 11

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบตนเองหลังเรียน

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดอ่านผิด ก. วิทยา อ่านว่า วิด-ทะ-ยา ข. อัคนี อ่านว่า อัค-คะ-นี ค. มารยาท อ่านว่า มั่น-ยาต ง. ปาฏิหาริย์ อ่านว่า ปา-ติ-หาน	3. ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกของการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณ ก. วิเคราะห์เรื่อง ข. ประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ค. อ่านให้เข้าใจตลอดเรื่อง ง. จับใจความสำคัญของเรื่อง
2. ข้อใดไม่ใช่ความสำคัญของการอ่าน ก. ท้นเหตุการณ์ ข. มีความเพลิดเพลิน ค. มีความรู้ร่ำรวยมากขึ้น ง. ชีวิตมีความสมบูรณ์มากขึ้น	4. ข้อใดเป็นความหมายของการอ่านเพื่อวิจารณ์ ก. อ่านเพื่ออธิบายความของเรื่อง ข. อ่านและประเมินค่าเรื่องที่อ่าน

- ค. อานเพื่อมุ่งค้นหาสาระของเรื่อง
ง. อานอย่างพิจารณาเพื่อแยกแยะความหมาย
5. ถ้านักศึกษาต้องการอ่านหนังสือเพื่อการผ่อนคลาย ควรเลือกหนังสือประเภทใด
ก. สารคดี
ข. นิตยสาร
ค. บทความ
ง. วิทยานิพนธ์
6. รัตนาต้องการเขียนบทความหนึ่งเรื่อง รัตนาควรปฏิบัติตามข้อใดเป็นอันดับแรก
ก. ศึกษาเอกสารเพื่อเป็นข้อมูล
ข. กำหนดแนวคิดที่จะนำเสนอ
ค. กำหนดหัวข้อเรื่องและจุดมุ่งหมายของการเขียนบทความ
ง. นำเสนอด้วยภาษาที่ชัดเจนและสื่อความหมายได้ดี
7. ข้อใดไม่ใช่หลักการเขียนที่ดี
ก. บทความของสุนันท์ใช้ภาษาหวิหรือหวานสม้ยนำอ่านจ้ง
ข. สุนัยเขียนบทความด้วยภาษาที่สร้างสรรค์และชัดเจน
ค. กัจรใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องตามอักขรวิธีในการเขียนเรียงความ
ง. คำที่ใช้ในบทความของรัตนามีความหมายชัดเจนและสื่อความได้ดีจ้ง
8. ข้อใดเป็นความแตกต่างของการเขียนเรียงความและการเขียนบทความ
ก. ส่วนประกอบของทั้งสองประเภทแตกต่างกัน
ข. เรียงความมีความเป็นหนึ่งในเรื่องแต่บทความมีหลายเนื้อหา
ค. เรียงความเป็นแนวทางการปฏิบัติบทความเป็นข้อคิดเห็นทั่วไป
ง. เรียงความให้ความรู้และข้อคิดเห็นบทความเป็นเรื่องจากข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน
9. “แหม วันนี้แต่งตัวสวยจังเลย” ผู้เขียนข้อความดังกล่าวมีความรู้สึกเช่นใด
ก. ดีใจ
ข. ยินดี
ค. ชื่นชม
ง. ยกย่อง
10. ข้อใดเป็นหลักการสำคัญในการย่อความ
ก. มีการอ้างอิงเนื้อหาเดิม
ข. ใช้ภาษาของตนเองในการเรียบเรียง
ค. เนื้อเรื่องย่อเป็น 1 ใน 4 ของเนื้อเรื่องเดิม
ง. มีใจความสำคัญและแต่ละย่อหน้าครบทุกย่อหน้า
11. ข้อใดเป็นลักษณะผู้ฟังหรือผู้ดูที่ดี
ก. แสดงใจฟังเฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ
ข. สมศรีวิจารณ์ผู้พูดตลอดระยะเวลาการบรรยาย
ค. สมชายนั่งฟังอย่างตั้งใจและจดบันทึกไปด้วย
ง. รัตนามีความกระตือรือร้นอยากฟังการบรรยายครั้งนี้
12. ข้อใดเป็นหลักการฟังที่สำคัญที่สุด
ก. มีสมาธิที่ดีในการฟัง
ข. มีการเตรียมตนเองก่อนฟัง
ค. มีความกระตือรือร้นในการฟัง
ง. มีการจดบันทึกระหว่างการฟัง
13. ข้อใดควรปฏิบัติเป็นอันดับแรกในการสนทนากับบุคคลที่เรารู้จัก
ก. ทักทายด้วยคำสุภาพเพื่อแสดงความเป็นมิตร
ข. ทักทายและถามเรื่องส่วนตัวของคู่สนทนา
ค. พูดคุยเรื่องส่วนตัวเป็นการสร้างความคุ้นเคย
ง. เริ่มทักทายและพูดคุยด้วยเรื่องของครอบครัวตนเอง
14. ถ้าท่านได้รับเชิญให้ไปบรรยายให้ผู้อื่นฟัง ท่านจำเป็นต้องมีข้อมูลใดเป็นอันดับแรก
ก. สถานที่จัดบรรยาย
ข. วันและเวลาที่บรรยาย
ค. รูปแบบของสถานที่บรรยาย
ง. วัตถุประสงค์ของการบรรยาย

15. สุพันธ์ที่ได้รับมอบหมายให้ไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่
คนหนึ่ง สุพันธ์ควรปฏิบัติตามข้อใดเป็นอันแรก
- จัดเตรียมอุปกรณ์การสัมภาษณ์
 - ขออนุญาตให้ผู้ให้สัมภาษณ์
 - ศึกษาเรื่องที่จะสัมภาษณ์ให้เข้าใจ
 - สัมภาษณ์ด้วยความสุภาพเรียบร้อย
16. ข้อใดไม่ใช่สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของภาษา
- ความเจริญของเทคโนโลยี
 - การพูดกันในชีวิตประจำวัน
 - การได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ
 - การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม
17. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะเด่นของภาษาไทย
- มีคำเดียวหรือเป็นคำโดด
 - มีตัวสะกดเป็นมาตรา
 - มีความหมายแน่นอน
 - มีเสียงวรรณยุกต์
18. ข้อใดเป็นการใช้ภาษาที่เป็นภาษาแบบแผน
- กรมอุตุแจ้งว่าน้ำจะท่วมกรุงเทพฯ
 - น้ำจะท่วมกรุงเทพฯ กรมอุตุนิยมแจ้งไว้
 - กรมฯ อุตุบอกว่าปีนี้ น้ำจะท่วมกรุงเทพฯ
 - กรมอุตุนิยมวิทยาเตือนประชาชนให้ระวัง
น้ำจะท่วมกรุงเทพฯ
19. ข้อใดเป็นคำสมาส
- เลื้อยเช็ด ข. กามเทพ
 - โรงเรียน ง. อรุโณทัย
20. ข้อใดเป็นคำไทยที่ยืมมาจากภาษาเขมร
- ศาสตร์า โคตร บำเพ็ญ
 - ศัตรู กระทรวง กระปือ
 - บำเพ็ญ กางเกง ประสูติ
 - บรรทม ตระการ บำเพ็ญ

